

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Навчально-науковий інститут економіки
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:

В.о. завідувача кафедри,

д.е.н., професор

_____ **О.В. Добровольська**

“ _____ ” _____ **2021 р.**

ДИПЛОМНА РОБОТА

Вдосконалення управління фінансовим потенціалом
сільськогосподарського підприємства

Виконала: студентка за
освітньо-професійною програмою
«Фінанси, банківська справа та
страхування» зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»

Таранова Ю.А.

Керівник: доц. Дуброва Н.П.

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній ступінь магістр
Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., проф. Катан Л.І.

« _____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студентці

ТАРАНОВІЙ ЮЛІЇ АНАТОЛІВНІ

- 1. Тема дипломної роботи** “Вдосконалення управління фінансовим потенціалом сільськогосподарського підприємства”
- 2. Керівник роботи** Дуброва Наталя Петрівна, к.е.н., доцент
затверджені наказом ДДАЕУ від «30» листопада 2020 р. №2997.
- 3. Строк подання студентом роботи** – 15 лютого 2021 р.
- 4. Вихідні дані до роботи:** інструктивні матеріали щодо формування фінансової діяльності на підприємстві, аналізу фінансового стану підприємства, річна фінансова звітність аграрно-виробничого товариства з обмеженою відповідальністю «Агроцентр К» за 2015-2019 роки.
- 5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).** Вступ. 1.Теоретико-методичні основи управління фінансовим потенціалом сільськогосподарського підприємства. 2.Оцінка фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр К». 3. Шляхи вдосконалення управління фінансовим потенціалом АВ ТОВ «Агроцентр К». Висновки і пропозиції.
- 6. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов’язкових креслень).**

1. Характерні ознаки фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства.
2. Класифікація фінансового потенціалу підприємств.
3. Складові фінансового потенціалу підприємства.
4. Основні визначення поняття «фінансового потенціалу».
5. Основні функції фінансового потенціалу.
6. Етапи оцінювання фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства.
7. Методи оцінювання рівня використання фінансового потенціалу підприємства.
8. Рівень фінансового потенціалу підприємства.
9. Характеристика показників рентабельності сільськогосподарського підприємства та інші.

7. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

8. Дата видачі завдання _____ 10 вересня 2020 р. _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретико-методичні основи управління фінансовим потенціалом сільськогосподарського підприємства	Вересень-Жовтень 2020 р.	
2	Оцінка фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр К»	Жовтень 2020 р.	
3	Шляхи вдосконалення управління фінансовим потенціалом АВ ТОВ «Агроцентр К»	Листопад 2020 р.	
4	Висновки і пропозиції	Грудень 2020 р.	
5	Оформлення дипломної роботи	Січень 2021 р.	

Студент _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Економічна сутність поняття фінансовий потенціал підприємства	9
1.2. Оцінка фінансового потенціалу підприємства	19
1.3. Методичні основи управління фінансовим потенціалом підприємства	33
Висновки до розділу 1	40
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К»	42
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства	42
2.2. Фінансова стійкість як складова оцінки фінансового потенціалу підприємства	47
2.3. Оцінка ділової активності як складової оцінки фінансового потенціалу підприємства	54
2.4. Рейтингова оцінка рівня фінансового потенціалу підприємства	58
Висновки до розділу 2	62
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К»	64
3.1. Оптимізація структури фінансових ресурсів підприємства, як напрям підвищення ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства	64
3.2. Розрахунок економіко-математичної моделі для прогнозування фінансового потенціалу підприємства	72
3.3. Розробка стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства	80
Висновки до розділу 3	86
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	93
ДОДАТКИ	101

Реферат

Тема: «Вдосконалення управління фінансовим потенціалом сільськогосподарського підприємства»

Дипломна робота: 104 ст., 15 рис., 28 табл., 2 додатки, 81 літературне джерело.

Об'єктом дослідження є механізм управління фінансовим потенціалом підприємства АВ ТОВ «Агроцентр К».

Метою дипломної роботи є обґрунтування теоретичних основ управління та пошук шляхів вдосконалення управління фінансовим потенціалом сільськогосподарського підприємства, що створить передумови для досягнення підприємством більш високих позицій на конкурентному ринковому просторі.

Предметом дослідження є сучасні методи управління та оцінки фінансового потенціалу підприємства.

В ході виконання дипломної роботи було комплексно досліджено управління фінансовим потенціалом підприємства в контексті підвищення ефективності його діяльності, проведено оцінку фінансового потенціалу підприємства.

АНОТАЦІЯ

ФІНАНСИ, ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ, УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ, ФІНАНСОВІ АКТИВИ

АННОТАЦИЯ

ФИНАНСЫ, ФИНАНСОВЫЙ ПОТЕНЦИАЛ, УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВЫМ ПОТЕНЦИАЛОМ, ФИНАНСОВОЕ СОСТОЯНИЕ ФИНАНСОВЫЕ РЕСУРСЫ, ФИНАНСОВЫЕ АКТИВЫ

SUMMARY

FINANCE, FINANCIAL POTENTIAL, FINANCIAL POTENTIAL MANAGEMENT, FINANCIAL STATUS, FINANCIAL RESOURCES, FINANCIAL ASSETS ВСТУП

ВСТУП

Фінансовий потенціал є одним із основних факторів, який визначає успішність роботи сільськогосподарського підприємства в сучасних економічних умовах. Ефективне функціонування сільськогосподарського підприємства безпосередньо залежить від його фінансового потенціалу. Чим вищий фінансовий потенціал, тим більш конкурентоспроможним та інвестиційно привабливим є підприємство. В результаті підвищення фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства відбувається поліпшення як економічних умов загалом, так і економічної спроможності підприємства та адаптації його до сучасних умов ведення підприємницької діяльності.

Сьогодні результати діяльності переважної більшості сільськогосподарських вітчизняних підприємств свідчить про низьку ефективність управління фінансовим потенціалом. Зниження залучення додаткових коштів свідчить про погіршення показників фінансового стану вітчизняних підприємств і зниження їх фінансового потенціалу, що спричиняє обмеження можливостей щодо залучення фінансових ресурсів. В умовах перетворень, які характеризуються нестабільністю економіки, мінливістю кон'юнктури ринків збуту, перманентними змінами вартості факторів виробництва та цін фінансових ресурсів, змінами в конкурентному середовищі та іншими макро і мікроекономічними факторами, однією з першочергових задач керівництва підприємства є формування його фінансового потенціалу, який являє собою найпотужніший потенціал для оперативного й стратегічного впливу на виробничо-господарську діяльність та економічний розвиток підприємства.

Через це значну увагу слід приділити саме управлінню фінансовим потенціалом як найбільш складному та значущому елементу системи управління діяльністю підприємства. Таким чином, розглянута в дипломній роботі тема має велику актуальність в умовах сучасних економічних відносин та відіграє величезну роль у функціонуванні кожного окремого підприємства

безпосередньо.

Питанням вивчення фінансового потенціалу підприємства присвячено наукові праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких варто виділити роботи М.І. Баканова, С.Б. Барнгольца, О.В. Белінської, М.Д. Бердинець, І.О. Бланка, Г.В. Блакити, М.О. Канар, Г.В. Корнійчук, Г.В. Кучер, Н.М. Левченко, В.М. Марченко, В.В. Нонік, Г.В. Ситник та ін.

Метою роботи є дослідження теоретичних основ управління та пошук шляхів вдосконалення управління фінансовим потенціалом сільськогосподарського підприємства, що створить передумови для досягнення підприємством більш високих позицій на конкурентному ринковому просторі.

Для досягнення вищевказаної мети, потрібно виконати наступні завдання:

- дослідити економічну сутність поняття «фінансовий потенціал підприємства»;
- вивчити методичні основи управління фінансовим потенціалом підприємства;
- дослідити методи оцінки фінансового потенціалу підприємства;
- дати організаційно-економічну характеристику досліджуваному господарстві;
- провести оцінку фінансової стійкості досліджуваного підприємства;
- провести оцінку ділової активності досліджуваного підприємства;
- запропонувати заходи, які будуть направлені вдосконалення управління фінансовим потенціалом підприємства.

Предмет дослідження – процес управління фінансовим потенціалом на досліджуваному підприємстві.

Об'єкт дослідження – механізм управління фінансовим потенціалом досліджуваного підприємства.

Для вирішення поставлених завдань в роботі використані наступні методи: економічного аналізу, синтезу, порівняння, метод аналогії - для оцінки отриманих фактичних значень показників у динаміці та в порівнянні з

нормативними; логічний аналіз - для вивчення існуючих у теорії та на практиці методів оцінки фінансового потенціалу; наукової абстракції - при виділенні найбільш важливих показників оцінки фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств серед наявної в літературних та нормативних джерелах значної їх кількості, економіко-математичного аналізу – для проведення інтегральної оцінки фінансового потенціалу підприємства та прогнозування – для збільшення джерел формування фінансових ресурсів, трендового і кореляційного аналізу, а також графічний та табличний методи.

Інформаційною основою дослідження стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, закони України, нормативно-правові акти державних органів України, фінансові звітні дані підприємства (Баланс (форма №1); Звіт про фінансові результати (форма №2), примітки до фінансової звітності).

Дипломна робота виконується за матеріалами аграрно-виробничого товариства з обмеженою відповідальністю «Агроцентр К» Дніпропетровської області (далі по тексті - АВ ТОВ «Агроцентр К»).

Особистий внесок. Дипломна робота є самостійно виконаною науковою працею, у якій запропоновано авторський підхід щодо управління фінансовим потенціалом підприємства. Результати роботи можуть бути використані у практичній діяльності досліджуваного підприємства - АВ ТОВ «Агроцентр А».

Наукова новизна дипломної роботи полягає в використанні процесу оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства, як напряму підвищення ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства, а також в використанні економіко-математичної моделі, а саме методу ковзної середньої для прогнозування фінансового потенціалу підприємства та розробці стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства.

Практичне значення отриманих результатів даного дослідження полягає в розробці пропозицій щодо застосування методу ковзної середньої для прогнозування фінансового потенціалу підприємства та розробці стратегії управління фінансовим потенціалом досліджуваного підприємства.

Публікації. За результатами дослідження опубліковані тези на тему: «Методика аналізу ділової активності, як складової оцінки фінансового потенціалу підприємства» у збірнику матеріалів Міжнародної наукової інтернет-конференція «Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення».

Структура роботи: вступ, три розділи, висновки та пропозиції, список використаних джерел, додатки. Робота містить 104 сторінки основного тексту, 28 таблиць, 13 рисунків, 4 додатки. Список використаних джерел включає 81 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність поняття «фінансовий потенціал підприємства»

Незважаючи на багатогранність досліджень, фінансовий потенціал як економічна категорія на сьогодні ще залишається недостатньо дослідженим та вивченим. В економічній літературі дана економічна дефініція поки що немає однозначного та чіткого визначення. Питання визначення фінансового потенціалу ускладнюється ще й тим, що на різних рівнях ієрархії управління він має свою індивідуальну специфіку та економічні форми прояву.

Визначенню сутності поняття фінансового потенціалу підприємства присвячено багато наукових робіт учених-економістів. Так В.В. Ковальов [11], Н.С. Краснокутська [12], Т.В. Паєнтко, В.В. Прохорова, Н.А. Сорокіна, Д.Н. Стахно, Т.Н. Толстих, О.М. Уланова займалися питаннями визначення фінансового потенціалу підприємства. Поняття та специфіка фінансового потенціалу підприємств також відображена у працях Г.В. Корнійчук [1], Р.О. Толпежнікова [2], А.Є. Громової [3], О.С. Хринюк [5], О.В. Белінської [6] та інших. Дослідженню сутності управління фінансовим потенціалом приділяли увагу В.В. Бочаров [5], М.М. Єрмошенко [8], О.В. Ізрайлева [9], Н.С. Краснокутська [12], Г.А. Семенов. Однак сьогодні ще залишаються дискусійними і недостатньо вивченими проблеми ефективного управління фінансовим потенціалом підприємств аграрного сектору економіки.

Фінансовий потенціал як економічна категорія є складною динамічною системою, елементи якої є взаємозумовлені та взаємопов'язані. Кожен елемент такої системи залежить від рівня розвитку підприємства, конкурентної позиції, можливості залучення та поєднання окремих видів джерел фінансування, ефективності системи управління [41].

Фінансовий потенціал не існує окремо – це елемент загального економічного потенціалу підприємства (як система усіх можливостей і здатностей підприємства в усіх сферах його функціонування).[2] Він не формується спонтанно та хаотично. Існує певна послідовність моментів, що передують його формуванню. Фінансовий потенціал підприємства та його рівень тісно пов'язаний із конкурентоспроможністю підприємства. Він є одним з основних факторів, який визначає успішність роботи підприємства в сучасних умовах ринку. Чим він вищий, тим більш конкурентоспроможним та інвестиційно привабливим є будь-яке підприємство. Фінансовий потенціал як економічна категорія має визначені характерні ознаки, зокрема: структурність, комунікативність, ієрархічність, здатність до розвитку, цільова підпорядкованість, диверсифікованість (рис.1.1).

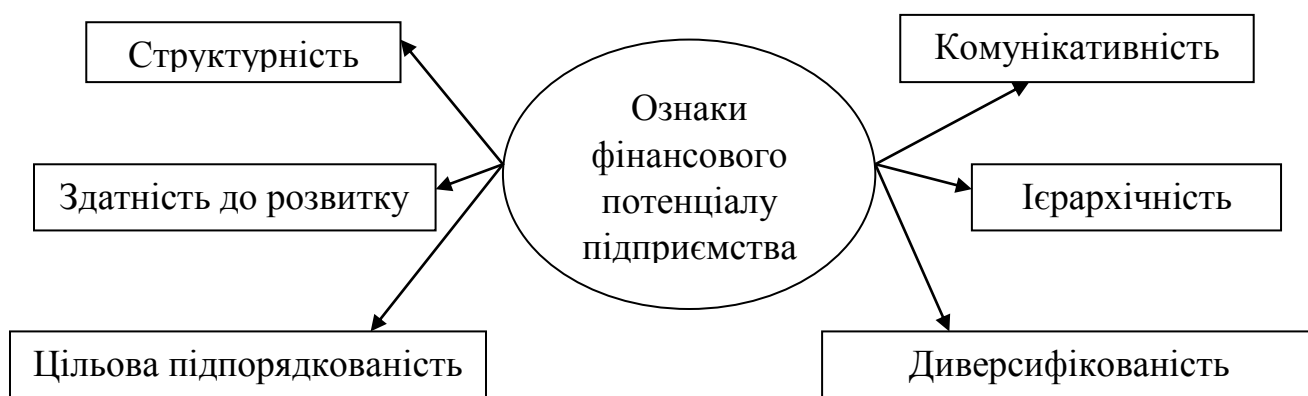

Рис 1.1. Характерні ознаки фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства

Так, структурність фінансового потенціалу пояснюється наявністю структурних компонентів, їх взаємозв'язків. Комунікативність характеризує взаємозв'язок і взаємозалежність від зовнішнього середовища. Ієрархічність фінансового потенціалу означає, що кожен його компонент можна розглядати як підсистему ширшої глобальної системи (наприклад, сукупного потенціалу сільськогосподарських підприємств, регіону тощо). Здатність до розвитку означає, що фінансовий потенціал сільськогосподарських підприємств повинен бути спроможним розвиватися. Джерелами розвитку фінансового потенціалу можуть бути: зростання інвестиційної активності;

розширення каналів реалізації продукції, збільшення обсягів державних дотацій, субвенції тощо. Фактори, які зумовлюють розвиток елементів фінансового потенціалу та впливають на їх збалансованість й ефективність використання, можна поділити на дві групи – зовнішні та внутрішні. До зовнішніх факторів можна віднести економічні умови ведення господарства, стадія життєвого циклу економіки країни, політичні зміни в державі, фінансовий стан держави, кон'юнктура ринку, економічна, фінансово-кредитна та податкова політика держави. До внутрішніх факторів відносять склад, структура, рівень конкурентоспроможності продукції що випускається, обсяг витрат, ефективність організації процесів виробництва, постачання й збуту, склад і структура майна та фінансових ресурсів, кваліфікація управлінського персоналу [5].

Фінансовий потенціал, як фінансова категорія відображає соціально-економічні відносини, що виникають у процесі фінансово-господарської діяльності суб'єктів та пов'язані з формуванням, розподілом та перерозподілом, використанням, накопиченням та примноженням фінансових активів, впливають на фінансовий стан, фінансову стійкість та визначають можливості процесу відтворення для забезпечення економічного зростання. Для більш повного та точного розкриття сутті дефініції «фінансовий потенціал» та використання фінансового потенціалу підприємств розглянемо його класифікацію за певними ознаками та складові (рис.1.2, рис.1.3).

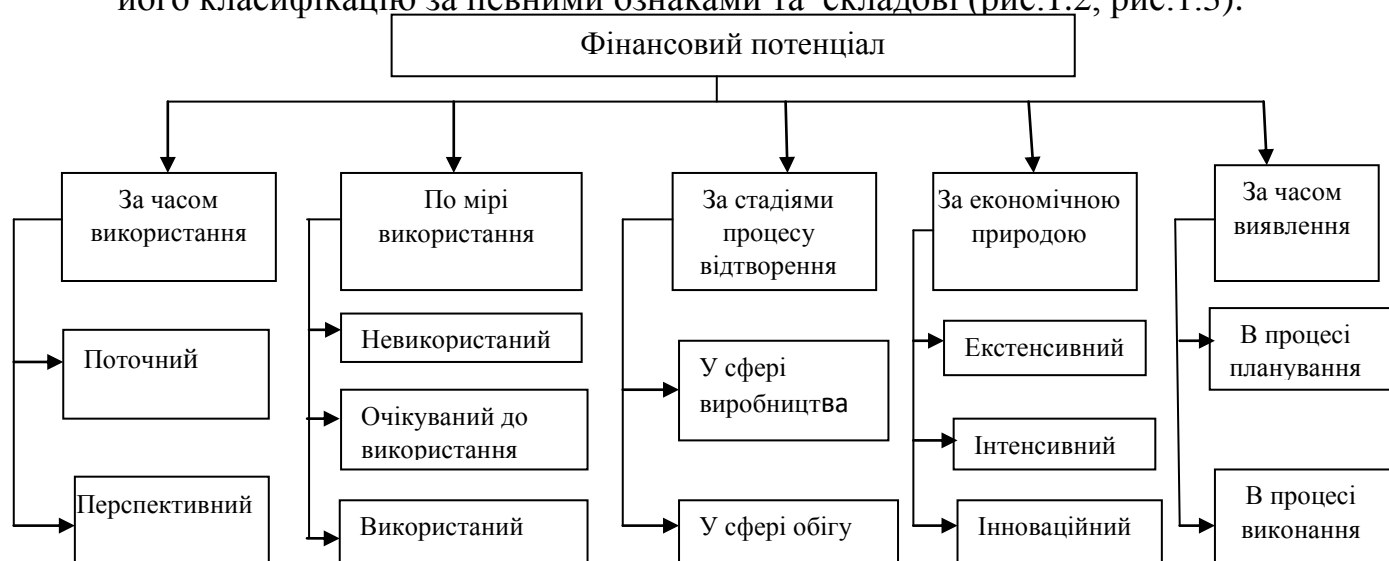

Рис.1.2. Класифікація фінансового потенціалу підприємств

В умовах економічної нестабільності ринкового середовища фінансовий потенціал та можливості його нарощення визначають ефективність діяльності підприємства та сталого його розвитку, використовуються для фінансування виробничо-господарської діяльності суб'єктів господарювання, є базовою характеристикою економіки підприємства, від якого залежить прийняття зважених управлінських рішень у сфері фінансів.

Рис.1.3. Складові фінансового потенціалу підприємства

«Прийнято виділяти кілька підходів до розуміння сутності фінансового потенціалу підприємства:

1) Ресурсний підхід (Н.Д. Стахнів, О.В. Бражко, Н.О. Гнип, В.Г. Борнос та інші вчені). За такого підходу фінансовий потенціал розглядається як сукупність фінансових ресурсів або як основа для формування економічного потенціалу.

2) Результативний підхід (А.І. Агєєв, С.Г. Кудешова, Б.В. Куроєдов, О.В. Немкова, А.В. Трофимчук, І.В. Руда та інші науковці). Цей підхід заснований на визначенні фінансового потенціалу як результату отримання потенційних доходів, здатності нарощувати капітал підприємства та управляти ним.

3) Стратегічний (цільовий) підхід. До числа вчених-економістів, які застосовують зазначений підхід, можна віднести Л.С. Сосненко, Р.А.

Білоусова, І.А. Гуніна та інших. За такого підходу під фінансовим потенціалом підприємства розуміється сукупність ресурсів і резервів, здатність компанії забезпечувати своє довгострокове функціонування та досягнення цілей на основі використання системи ресурсів (з урахуванням особливостей будови системи, кількості та якості ресурсів). Такий підхід наголошує на виявленні фінансових можливостей як невід'ємної частини формування фінансового потенціалу». [24]

Не дивлячись на важливість поняття «фінансовий потенціал підприємства» як для фінансової науки, так практичного застосування в діяльності економічних суб'єктів, його однозначного трактування серед науковців на сьогодні не має.

На думку О.Г. Кайгородова, О.О. Хом'якова: «фінансовий потенціал – це максимально можлива вартість усіх ресурсів підприємства за умови їх функціонування в межах певної організаційної структури» [8]. П.А. Фомин і М.К. Старовойтов визначають дану дефініцію як відносини, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого фінансового результату [12]. За словами Р.В. Рудої: «фінансовий потенціал – це сукупність наявних та тих, що можуть бути мобілізовані фінансових ресурсів» [11].

Фінансовий потенціал розглядають:

- як «домінантний чинник впливу на забезпечення конкурентоспроможності підприємства та його економічний розвиток», від рівня якого «залежать обсяги власних фінансових ресурсів, можливості й умови доступу до зовнішніх джерел їх формування, фінансова стійкість та адаптивність підприємства» [44];

- як «важіль, що формує механізм динамічної трансформації ресурсів у результаті діяльності підприємства» [44];

- як «критерій, який визначає здатність підприємства до пристосування за змін економічної кон'юнктури, адже саме він відіграє вагомий роль у спроможності підприємства генерувати необхідний обсяг позитивних грошових потоків, бути інвестиційно привабливим, ліквідним та фінансово надійним» [44];

- інші дослідники стверджують, що «фінансовий потенціал сприяє визначенню результативності використання фінансових активів, досягненню індикативних, планових та прогнозних показників, у тому числі ліквідності, стійкості, прибутковості, платоспроможності» [50], а «достатній рівень фінансового потенціалу, а також його ефективне використання визначають стабільний, стійкий, ліквідний та платоспроможний стан підприємства» [50].

Під фінансовим потенціалом у літературі розуміють сукупність фінансової спроможності та можливостей підприємства. Проте аналіз наукових підходів, представлених у літературі, до визначення фінансового потенціалу, показує, що однозначного тлумачення фінансового потенціалу нині не існує, тому це питання залишається дискусійним.

Як бачимо, одні науковці трактують дане поняття як інструмент оцінювання наявного ресурсного потенціалу, інші – як складову такого, а треті – як елемент процесу досягнення певних цільових параметрів діяльності підприємства. Проте це лише декілька із існуючих трактувань даної дефініції.

Дослідження положень базових наукових робіт відносно сутності фінансового потенціалу підприємства дозволяє виокремити характерні основні визначення дефініції «фінансовий потенціал» (табл.1.1) та низку підходів для його тлумачення (Додаток А).

Найбільш точним та таким, що забезпечує можливість використання в теорії та практиці фінансового аналізу та управління, на нашу думку є визначення Ю.С. Ребрик та М.А. Павлюченко (Додаток А).

Відтак, під поняттям «фінансовий потенціал підприємства» будемо розуміти сукупність наявних та потенційних фінансових ресурсів і можливостей, які можуть бути мобілізовані для досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства з урахуванням максимізації позитивного фінансового результату.

«В свою чергу складники фінансового потенціалу можна розглядати з позиції декількох підходів, а саме:

– до складу фінансового потенціалу підприємства відносять різні

ресурси, які складаються зі статутного, додаткового і резервного капіталів, цільового фінансування, фондів накопичення, оборотних активів тощо [4];

Таблиця 1.1

Основні визначення поняття «фінансового потенціалу» [28].

Автор	Фінансовий потенціал – це
П.А.Фомин, М.К.Старовойтов	відносини, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого позитивного фінансового результату за умови наявності власного капіталу, достатнього для забезпечення ліквідності та фінансової стійкості
В.В. Турчак	сукупність наявних та потенційних ресурсів і можливостей, що можуть бути мобілізовані для досягнення стратегічних і тактичних організаційних цілей
«Економічний словник»	можливості залучення зовнішнього капіталу в обсягах, необхідних для реалізації ефективних інвестиційних проектів
А.С. Назаренко	наявність ефективної системи управління фінансами, що забезпечує прозорість поточного й перспективного фінансового стану підприємства

– до складників фінансового потенціалу входить: потенціал формування власних фінансових ресурсів; потенціал формування позикових фінансових ресурсів; рівень кадрового забезпечення фінансових служб; якість фінансового контролю; якість фінансового планування; якість системи фінансового аналізу; якість інформаційної системи фінансового менеджменту; якість організації системи фінансового менеджменту [3];

– до складників фінансового потенціалу включають: фінансовий потенціал розвитку, фінансовий потенціал забезпечення, фінансовий потенціал стійкості. Фінансовий потенціал стійкості та забезпеченості характеризують як результати поточної діяльності підприємства, тоді як фінансовий потенціал розвитку передбачає саме можливість подальшого розвитку». [5]

«Фінансовий потенціал розвитку підприємств являє собою сукупність усіх наявних та потенційних ресурсів підприємства, у тому числі і фінансових, що можуть забезпечити досягнення в поточній та довгостроковій перспективі визначених стратегічних цілей з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища» [5].

Вищевикладене свідчить, що в економічній літературі погляди щодо трактування поняття «фінансовий потенціал» суттєво різняться. Традиційно, фінансовому потенціалу приділяється увага як структурному елементу потенціалу в цілому. Науковці у своїх поглядах поділяються на прихильників ресурсної концепції фінансового потенціалу (А.С. Федонін, І.М. Репіна, О.І. Олексюк, І.Т. Балабанов, Р.Г. Брейлі, С.Т. Майерс, Ю. Брігхем) та його результатної концепції (Є.В. Лапін, Н.С. Краснокутська).

На нашу думку при визначенні поняття «фінансовий потенціал підприємства» потрібно спиратися на такі його основні сутнісні характеристики:

1) фінансовий потенціал є самостійною економічною категорією, яка має тісні зв'язки з іншими економічними категоріями, але характеризується індивідуальними властивостями і дає підстави для систематизації специфічних знань в області економічного управління підприємством;

2) основою фінансового потенціалу підприємства виступає сукупність його фінансових ресурсів, як власних, так і позикових, які формуються із внутрішніх та зовнішніх по відношенню до підприємства джерел;

3) сферою реалізації фінансового потенціалу підприємства є його фінансова діяльність, яка невідривно пов'язана із його операційною та фінансовою діяльністю, має підпорядкований характер по відношенню до операційної діяльності та полягає у мобілізації підприємством фінансових ресурсів у визначених для реалізації певних задач діяльності обсягах;

4) фінансовий потенціал визначається можливостями підприємства, як його носія, залучати та ефективно використовувати фінансові ресурси, які, в свою чергу, визначаються рядом об'єктивних та суб'єктивних чинників. При цьому основою суб'єктивних чинників виступають знання та уміння

фінансових менеджерів (знання методів фінансування господарської діяльності, вміння застосовувати відповідні знання з метою вибору найефективніших систем та методів фінансування);

5) фінансовий потенціал підприємства є динамічною функцією, орієнтованою на досягнення певного стану об'єкта (носія потенціалу) в майбутньому за певних зовнішніх та внутрішніх умов його функціонування. Основною задачею формування фінансового потенціалу підприємства може розглядатися забезпечення фінансування його майбутнього розвитку;

б) фінансовий потенціал підприємства забезпечує досягнення стратегічних і тактичних цілей його діяльності, які в значній мірі визначають цільові джерела формування фінансових ресурсів у необхідному обсязі.

7) реалізація фінансового потенціалу підприємства тісно пов'язана із фактором ризику і має суттєвий вплив на рівень його фінансової рівноваги. Це обумовлюється тим, що формування фінансових ресурсів визначає певні значення показників структури капіталу, його середньозваженої вартості, а в процесі використання фінансових ресурсів фактор ризику суттєво впливає на результати тих господарських операцій, для здійснення яких ці ресурси було сформовано.

В свою чергу функціонування взаємозалежних компонентів породжує якісно нові функціональні властивості фінансового потенціалу. Між структурними компонентами фінансового потенціалу функціонує взаємозв'язок і взаємодія. Спільне функціонування та взаємодоповнення підвищує фінансову стійкість сільськогосподарських підприємств.

Кожна економічна категорія проявляє себе у своїх функціях, відповідно фінансовий потенціал виконує такі три основні функції (рис. 1.4):

- планування – спрямована на зростання фінансового потенціалу в майбутньому;

- реалізації – спрямована на пошук нових джерел формування фінансового потенціалу підприємств, заснована на стимулюванні підприємницької діяльності, виникненні оригінальних компетенцій і ринкових можливостей;

- контролю – забезпечує перевірку ефективності прийнятих рішень, зокрема контроль за збереженням конкурентної позиції підприємства.

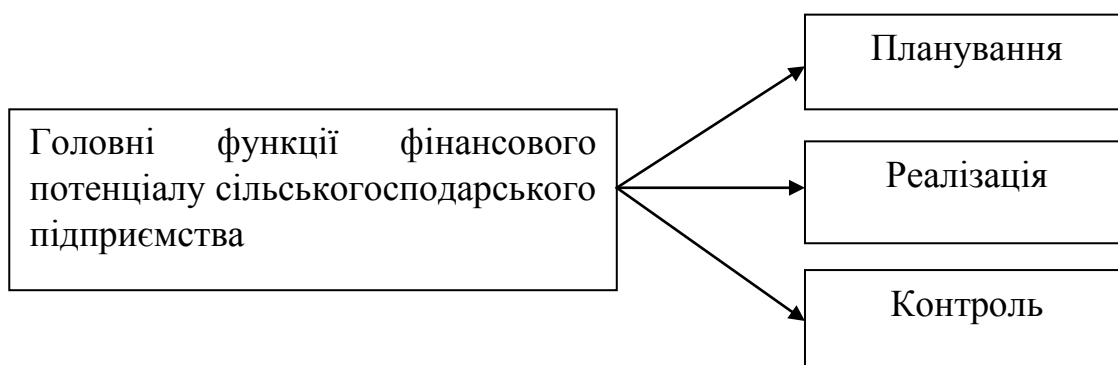

Рис. 1.4. Основні функції фінансового потенціалу

Враховавши вищевикладені характеристик фінансового потенціалу підприємства його визначення може бути сформульовано наступним чином: «Фінансовий потенціал підприємства являє собою комплексну характеристику системи управління його фінансовою діяльністю, яка виражається у можливостях формування необхідного обсягу фінансових ресурсів із різних джерел, ефективного їх розподілу та використання з метою забезпечення тактичних і стратегічних задач фінансування майбутнього розвитку підприємства з урахуванням фактору ризику» [30].

Отже, під фінансовим потенціалом підприємства будемо розуміти сукупність фінансових ресурсів та можливостей підприємства, джерел їх формування та напрямів використання, сукупність умов здійснення грошового обігу, формування фінансових відносин у процесі фінансово-економічної діяльності підприємства, використання можливостей системи фінансових ресурсів для вирішення поточних та стратегічних завдань, які орієнтовані на стає функціонування та розвиток суб'єкта господарювання, а також нарощення загального економічного потенціалу та конкурентоспроможності.

1.2. Оцінка фінансового потенціалу підприємства

Для підприємства важливою складовою фінансового управління є оцінка достатності фінансових ресурсів, пошук шляхів їх нарощення, забезпечення ефективного використання та вкладення в найбільш економічно обгрунтовані та вигідні з позиції окупності проекти.

Можна виділити основні етапи, за якими відбувається оцінка фінансового потенціалу підприємства:

- аналіз інформації для визначення загальної вартості обігу фінансових ресурсів підприємства та можливих резервів нарощування їх обсягу;
- визначення показників, за якими відбуватиметься оцінка ефективності використання фінансового потенціалу;
- формулювання висновків щодо якості управління фінансовим потенціалом на базі обраних раніше показників;
- прийняття управлінських рішень щодо зміни фінансового потенціалу в напрямі стратегічного бачення розвитку підприємства.

«Оцінювання існуючого фінансового потенціалу підприємства має ґрунтуватися на аналізуванні показників його ділової активності, рентабельності, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, майнового стану тощо» [37].

Детальне вивчення динаміки значень наведених фінансових показників дасть змогу отримати комплексну характеристику діяльності підприємства, його конкурентоспроможності, надійності, тобто стане основою для розроблення стратегії управління фінансовим потенціалом суб'єкта господарювання. Під час вибору показників оцінки фінансового потенціалу важливо враховувати таке: фінансовий потенціал є агрегованим уявленням системи кількісних і якісних показників, що характеризують фінансовий потенціал економічної системи як на поточний момент часу, так і на перспективу.

Оцінювання фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства є так само актуально і для внутрішніх і для зовнішніх

користувачів фінансової інформації. Адже в разі оптимального та ефективного використання свого фінансового потенціалу підприємство може збільшити свою ринкову вартість, а це в свою чергу є сигналом щодо можливості інвестування коштів у дане підприємство для потенційних інвесторів, кредиторів, акціонерів, та інших зовнішніх суб'єктів оцінювання.

Відобразимо схематично етапи оцінювання фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства (рис.1.5).

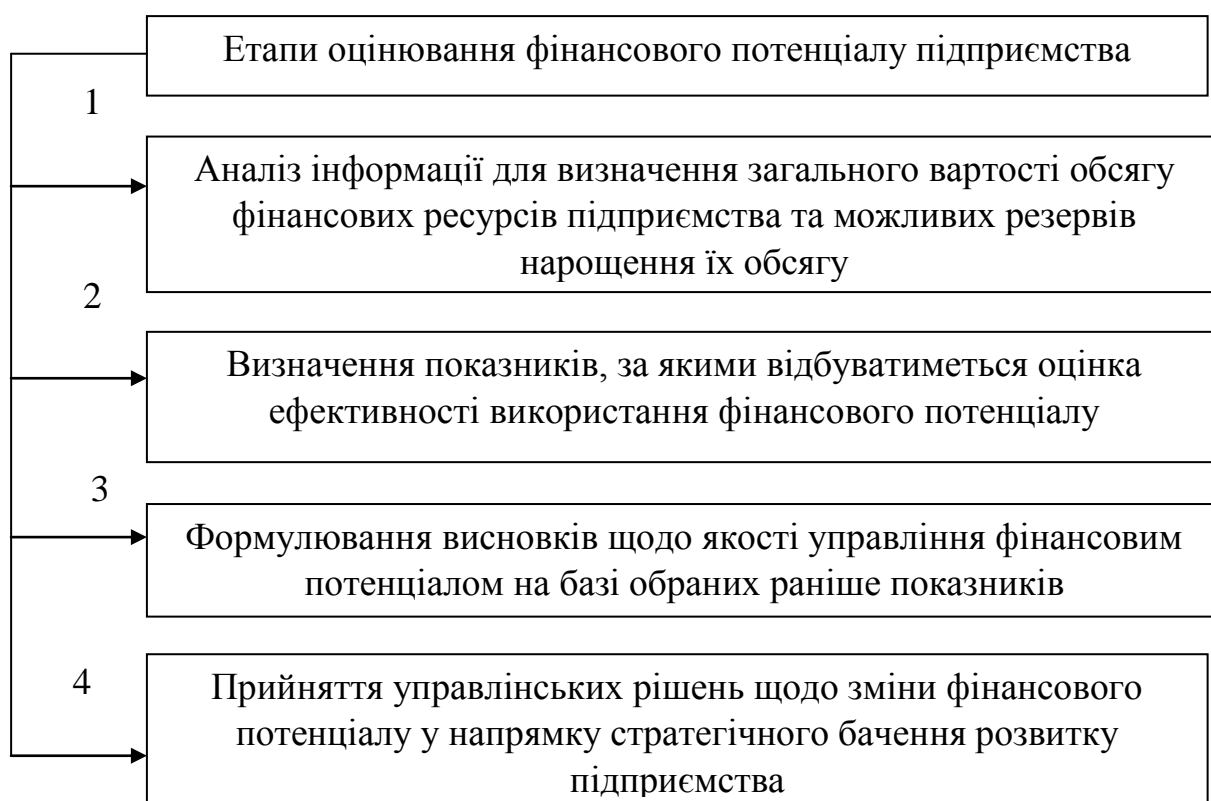

Рис. 1.5. Етапи оцінювання фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства

«Оцінювання існуючого фінансового потенціалу підприємства має ґрунтуватися на аналізованні показників його ділової активності, рентабельності, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, майнового стану тощо. Детальне вивчення динаміки значень наведених фінансових показників дасть змогу отримати комплексну характеристику діяльності підприємства, його конкурентоспроможності, надійності, а відтак,

стане основою для розробки стратегії управління фінансовим потенціалом суб'єкта господарювання» [39].

Суттєву роль в управлінні фінансовим потенціалом підприємства відіграє визначення методів, по результатам застосування яких можна буде зробити висновок відносно якості управління фінансовим потенціалом. В основі методів оцінювання стану використання фінансового потенціалу підприємства закладено проведення аналізу результатів його діяльності за визначеними напрямками, з урахуванням відповідних факторів впливу, а також виявлення можливих резервів щодо більшої ефективності використання фінансових ресурсів підприємства (рис.1.6).

Рис.1.6. Методи оцінювання рівня використання фінансового потенціалу підприємства [26]

«За об'єктами оцінки виокремлено ресурсний, структурний, цільовий та змішаний методи оцінки рівня використання фінансового потенціалу.

Ресурсний метод передбачає оцінювання наявних у підприємства фінансово-економічних ресурсів у грошовій та натуральній формах із врахуванням їх якості та ефективності використання у господарській діяльності.

В свою чергу, структурний метод ґрунтується на аналізі окремих складових та елементів задіяних вхідних ресурсів та визначенні рівня їх віддачі. Цільовий метод передбачає порівняння фактичних результатів управління фінансовим потенціалом підприємства із плановими.

При застосуванні змішаного методу використовуються окремі елементи вищезазначених підходів до визначення рівня використання аналізу фінансового потенціалу підприємства.

За рівнем узагальнення показників виокремлено методи оцінювання за допомогою інтегрального показника чи системи показників. Використання інтегрального показника передбачає зведення окремих даних в одній математичній залежності. Натомість система показників створюється для розгляду їх значення незалежно один від одного, що дає змогу оцінити результати роботи підприємства на різних сегментах діяльності» [35].

Використання вищенаведених методів оцінювання, дає змогу розподілити підприємства за рівнем якості управління фінансовим потенціалом (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Рівень фінансового потенціалу підприємства [41]

Рівень	Характеристика показників діяльності підприємства
Високий	Високі показники рентабельності, фінансовий стан стійкий, існують можливості залучення додаткового капіталу, ділова репутація знаходиться на високому рівні
Середній	Підприємство прибуткове, але результати його господарської діяльності тісно корелюють із динамікою внутрішнього і зовнішнього середовища його функціонування
Низький	Підприємство фінансово нестабільне, ділова репутація є незадовільною, загроза його платоспроможності

Провівши оцінювання фінансового потенціалу можна зробити висновки щодо ефективності наявної системи управління ним на підприємстві. Під ефективною системою управління фінансовим потенціалом ми розуміємо

взаємоузгоджену технологію роботи між всіма структурними підрозділами підприємства щодо їх функцій та планів, які в свою чергу містять конкретні та чіткі роз'яснення що стосуються джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів підприємства. В свою чергу для складання таких планів потрібно провести аналіз кон'юнктури ринку, розрахувати фінансові та економічні індикатори підприємства, а також передбачається застосування механізмів щодо оперативно-тактичного реагування на ризики, які в свою чергу впливають на досягнення поставлених завдань (щодо обсягів збуту, запланованого фінансового результату, очікуваних інвестицій) з мінімально можливим відхиленнями, а саме не більше 20%. «За результатами аналізу виокремлюють такі групи підприємств за рівнем використання потенціалу:

- високий рівень – на підприємстві передбачена розгалужена система бюджетного планування;
- середній рівень – підприємство формує систему планових фінансових звітів, визначених за певними стандартами обліку;
- низький рівень – підприємство здійснює планування діяльності за допомогою застосування методу коефіцієнтів» [51].

Враховуючи, що інтерпретація фінансового потенціалу відбувається з врахуванням специфіки фінансової діяльності й управління процесом формування та використання фінансових ресурсів, тому аналіз фінансового потенціалу необхідно проводити на основі аналізу фінансових ресурсів.

На нашу думку, оцінка фінансового потенціалу підприємства повинна здійснюватись в першу чергу на основі аналізу джерел формування фінансових ресурсів (капіталу) підприємства та ефективності їх використання.

Капітал є основним вимірником ринкової вартості підприємств. Він виступає основним фактором виробництва, характеризує його фінансові ресурси, які забезпечують дохід, а також є індикатором рівня ефективності господарювання. Саме тому, необхідним стає проведення аналізу джерел формування капіталу: оцінка структури джерел фінансових ресурсів у цілому,

аналіз джерел власних коштів та позикових коштів, аналіз кредиторської заборгованості.

Аналіз капіталу господарюючого суб'єкта пропонується здійснити на основі дослідження змін в структурі та складі власного та позикового капіталу, а також розрахунку вартості власного оборотного капіталу виробничого підприємства.

Для забезпечення довгострокової виробничої та ефективної діяльності сільськогосподарському підприємству необхідно мати достатній рівень поточних активів для того, щоб бути спроможним покрити кредиторські зобов'язання і зберегти свою ліквідність та платоспроможність. Виходячи з цього необхідним постає аналіз оборотних активів виробничого підприємства шляхом дослідження структури та динаміки оборотного капіталу та дебіторської заборгованості.

Наступним етапом проведення оцінки фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства є аналіз ефективності використання фінансових ресурсів. Вимір величини фінансового потенціалу підприємства та оцінка рівня його використання є необхідним для проведення ефективної фінансовогосподарської діяльності будь-якого підприємства, незалежно від галузевої приналежності, форми власності, розміру та інших ознак. Завдяки періодичним процедурам виміру та оцінки працівники підприємства отримують наступні можливості:

- отримання у будь-який необхідний момент часу достовірної інформації щодо розмірів фінансового потенціалу, рівня та ефективності його використання, величини наявних резервів і т.п.;

- визначення причин неефективного використання і відтворення фінансового потенціалу та їх усуненню за допомогою певних заходів;

- оперативного управління процесами формування, використання та відтворення фінансового потенціалу;

- створення необхідних передумов для розширення можливостей залучення додаткових фінансових ресурсів та ін.

Варто зазначити, що головною метою аналізу діяльності сільськогосподарського підприємства є визначення фінансових можливостей та резервів підвищення фінансового потенціалу для розробки подальшої стратегії управління, яка б передбачала досягнення максимально ефективного способу господарювання у сучасних умовах економіки. Оцінка ефективності використання фінансового потенціалу характеризується прибутковістю підприємств, а саме можливостями щодо самофінансування та залученням зовнішніх джерел фінансування; ступенем фінансової незалежності підприємства; його кредитною, інвестиційною, дивідендною та емісійною політикою; фінансовими прогнозами з викладенням у поточному стані справ і конкретної ідеї його досягнення. При оцінці фінансового потенціалу, особливу увагу слід звертати на можливості щодо залучення фінансових ресурсів. Саме тому, про ефективність використання фінансового потенціалу виробничих підприємств свідчать саме показники, які є результатом господарської діяльності підприємств, а саме розмір та динаміку чистого прибутку або збитку. Необхідним також є розрахунок відносних показників рентабельності підприємства, що пропонується здійснити на основі наступних показників (табл.1.3)

Таблиця 1.3

Характеристика показників рентабельності сільськогосподарського підприємства

Показник	Характеристика показника	Розрахунок показника
1	2	3
Рентабельність продукції	Показує вигідність виробництва продукції, яка випускається або реалізується підприємством.	Обчислюють шляхом ділення прибутку на величину собівартості реалізованої продукції.
Рентабельність реалізації (продажу)	Показує скільки прибутку отримало підприємство з 1 гривні продаж.	Розраховують діленням прибутку на суму отриманої виручки
Рентабельність капіталу (майна)	Показує прибуток у розрахунку на 100 грн. вартості усього майна.	Визначають як відношення прибутку до середньої вартості капіталу(майна), який знаходиться у розпорядженні

Продовження таблиці 1.3.

1	2	3
		підприємства
Рентабельність позикового капіталу	Показує скільки прибутку припадає на одиницю капіталу, залученого зовні	Визначають як відношення прибутку до середньої вартості позикового капіталу господарюючого суб'єкта.
Рентабельність власного капіталу	Показує розмір прибутку, одержаний на кожну гривню власних коштів.	Визначається як відношення прибутку до середнього розміру власного капіталу підприємства.
Рентабельність основних засобів	Показує розмір прибутку, який одержано на одиницю основних засобів.	Рахують шляхом ділення прибутку на середню вартість основних засобів
Рентабельність оборотних активів	Показник показує скільки прибутку одержано з одиниці оборотних активів.	Визначають як відношення прибутку до середньої вартості матеріальних оборотних активів
Рентабельність трудових ресурсів	Показує розмір прибутку в розрахунку на 1 грн. витрат, що пов'язані з утриманням трудових ресурсів.	Визначають шляхом ділення суми прибутку на витрати на оплату праці

Наступним етапом дослідження ефективності використання фінансових ресурсів є оцінка ефективності використання оборотних та необоротних активів.

Так, оцінку ефективності використання необоротних активів виробничого підприємства слід досліджувати на основі розрахунку інтегрального показника ефективності використання основних засобів.

Інтегральний показник ефективності основних засобів відображає умовний середній економічний ефект у вигляді виручки від реалізації та прибутку, який припадає на кожну гривню витрат, що вкладені в основні засоби.

Перший інтегральний показник розраховується наступним шляхом:

$$\Phi E^1 = \sqrt{\Phi B \cdot \Phi P} \quad (1.1)$$

Для розрахунку другого інтегрального показника ефективності використання основних засобів використовується формула:

$$\Phi E^2 = \sqrt{\Phi B^* \cdot \Phi P^* \cdot \Phi T} \quad (1.2)$$

де ΦE – інтегральний показник ефективності використання основних засобів;

ΦB – фондівіддача основних засобів;

ΦP – рентабельність основних засобів;

ΦT – рівень ефективності використання основних засобів при здійсненні трудової діяльності.

Оцінка ефективності використання оборотних активів здійснюється через показники його оборотності, а саме: оборотність грошових коштів, запасів та коштів у розрахунках. Оскільки критерієм оцінки ефективності використання оборотних активів є фактор часу, то використовуються показники, які відображають тривалість обороту в днях або загальний час обороту та швидкість обороту.

Наступний етап - це аналізу ліквідності балансу підприємства, який передбачає оцінку активів за рівнем їх ліквідності і пасивів за ознакою терміновості їх погашення. На цьому етапі головною метою є перевірка одночасності надходження і витрачання фінансових ресурсів підприємства, тобто його здатність розраховуватись за своїми зобов'язаннями власним майном за певний період часу [15].

За рівнем ліквідності статті активів умовно можна розподілити на чотири групи:

1. Перша група (A1) – абсолютно ліквідні активи (грошові кошти та короткострокові фінансові вкладення).

2. Друга група (A2) – активи, що швидко реалізуються (готова продукція, товари відвантажені, поточна дебіторська заборгованість).

Ліквідність таких активів різна і залежить від низки факторів: своєчасності відвантаження продукції, оформлення банківських документів, швидкості платіжного документообігу в банках, попиту на продукцію та її конкурентоспроможності, місцезнаходження контрагентів та їх платоспроможності, умов надання комерційних кредитів покупцям, форм розрахунків тощо. Слід зауважити, що основною складовою цієї групи є дебіторська заборгованість. З метою підвищення ліквідності менеджмент підприємства певною мірою може управляти активами другої групи, зокрема, змінюючи строки кредитування покупців.

3.Третя група (А3) – активи, що повільно реалізуються (виробничі запаси та незавершене виробництво). Говорячи про меншу ліквідність запасів порівняно з іншими видами оборотних активів, виходимо із суті кругообігу грошових коштів на підприємстві, де запаси розглядаються як проміжний елемент технологічного процесу.

4.Четверта група (А4) – активи, що важко реалізуються (необоротні активи).

Оскільки в складі короткострокових пасивів можна виділити зобов'язання різного ступеня строковості, то одним зі способів оцінки ліквідності на стадії попереднього аналізу є зіставлення певних елементів активу з відповідними елементами пасиву. У зв'язку з цим усі зобов'язання підприємства залежно від строковості їх погашення поділяють на чотири групи:

1.Перша група (П1) – найбільш строкові зобов'язання (кредиторська заборгованість та кредити банку, строк повернення яких настав).

2.Друга група (П2) – середньострокові зобов'язання (короткострокові кредити банку).

3.Третя група (П3) – довгострокові зобов'язання (довгострокові кредити банку та позики).

4.Четверта група (П4) – власний (акціонерний) капітал, що постійно є в розпорядженні підприємства. Ліквідність балансу показує рівень покриття

зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких на грошові кошти відповідає строкам погашення зобов'язань.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються такі умови:
 $A1 \geq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \leq П4$.

Експрес-метод оцінки фінансового потенціалу пропонує застосовувати і Турчак Б. Б, та Чижинська С. Д. Так, на їх думку фінансовий потенціал підприємства пропонується проводити на основі основних показників, що характеризують ліквідність, платоспроможність і фінансову стійкість підприємства, а також визначення порогових значень показників з метою віднесення їх до того чи іншого рівня фінансового потенціалу підприємства (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Експрес-аналіз фінансових показників для оцінки фінансового потенціалу підприємства [49]

	Показник	Розрахунок
1	Коефіцієнт фінансової незалежності	Власний капітал / Валюта балансу
2	Коефіцієнт загальної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання
3	Коефіцієнт термінової ліквідності	Оборотні активи – Виробничі запаси / Поточні зобов'язання
4	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Кошти та їх еквіваленти + Поточні фінансові інвестиції/ Поточні зобов'язання
5	Рентабельність усіх активів	Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів
6	Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Власний капітал
7	Ефективність використання активів для виробництва продукції	Чистий дохід / Валюта балансу
8	Частка заборгованості в загальній сумі джерел	Поточні + Довгострокові зобов'язання / Валюта балансу

Для визначення рівня фінансового потенціалу господарюючого суб'єкта за розрахованими фінансовими показниками необхідно порівняти їх отримані

результати із рекомендованими даними рейтингової оцінки, що наведено в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5

Рейтингова оцінка фінансового потенціалу підприємства за фінансовими показниками [49]

Показник	Рівень ФПП		
	високий	середній	низький
Коефіцієнт фінансової незалежності	> 0,5	0,3-0,5	< 0,3
Коефіцієнт загальної ліквідності	> 2,0	1,0-2,0	< 1,0
Коефіцієнт термінової ліквідності	> 0,8	0,4-0,8	< 0,4
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	0,1-0,2	< 0,1
Рентабельність усіх активів	> 0,1	0,05-0,1	< 0,05
Рентабельність власного капіталу	> 0,15	0,1-0,15	< 0,1
Ефективність використання активів для виробництва продукції	> 1,6	1,0-1,6	< 1,0
Частка заборгованості в загальній сумі джерел	< 0,5	0,7-0,5	5 > 0,7
Коефіцієнт забезпечення боргів (заборгованості)	> 0,26	0,1-0,26	< 0,1

О.О. Шермет вважає, що оцінка фінансового потенціалу суб'єкта господарювання дає змогу визначити його фінансово-економічний стан підприємства та визначити його місце в економічному середовищі в цілому [38].

Застосування в сільськогосподарських підприємствах комплексної оцінки фінансового стану (багатофакторна модель) дозволяє об'єктивно оцінити наявність, розміщення й ефективність використання наявних ресурсів підприємства та джерела їх фінансування (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Багатофакторна модель оцінки фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств [53]

Показники	Формула для розрахунку	Умовні позначення	Норма	
1	2	3	4	
$\Phi_{СП} = X_1 \cdot 0,055 + X_2 \cdot 0,109 + X_3 \cdot 0,164 + X_4 \cdot 0,145 + X_5 \cdot 0,127 + X_6 \cdot 0,073 + X_7 \cdot 0,091 + X_8 \cdot 0,018 + X_9 \cdot 0,036 + X_{10} \cdot 0,182$				
X ₁	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кал)	$K_{ал} = \frac{ГЕ + ПФІ}{ПЗЗ}$	ГЕ – гроші та їх еквіваленти, грн; ПФІ – поточні фінансові інвестиції, грн; ПЗЗ – поточні зобов'язання і забезпечення, грн	0,055
X ₂	Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл)	$K_{шл} = \frac{ГЕ + ПФІ + ДЗ + ІОА}{ПЗЗ}$	ГЕ – гроші та їх еквіваленти, грн; ПФІ – поточні фінансові інвестиції, грн; ДЗ – дебіторська заборгованість, грн; ІОА – інші оборотні активи, грн; ПЗЗ – поточні зобов'язання і забезпечення, грн	0,109
X ₃	Коефіцієнт фінансової автономії (Кфа)	$K_{фа} = \frac{ВА}{ВБ}$	ВК – власний капітал, грн; ВБ – валюта балансу, грн	0,164
X ₄	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень (Кдзз)	$K_{дзз} = \frac{ДЗЗ}{ПК}$	ДЗЗ – довгострокові зобов'язання і забезпечення, грн; ПК – позиковий капітал, грн	0,145
X ₅	Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень (Кпзз)	$K_{пзз} = \frac{ПЗЗ}{ПК}$	ПЗЗ – поточні зобов'язання і забезпечення, грн; ПК – позиковий капітал, грн.	0,127
X ₆	Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Кмвк)	$K_{мвк} = \frac{ВОК}{ВК}$	ВОК – власні оборотні кошти, грн; ВК – власний капітал, грн.	0,073
X ₇	Коефіцієнт забезпеченості запасів	$K_{ззвок} = \frac{ВОК}{ЗПБА}$	ВОК – власні оборотні кошти, грн; ЗПБА – запаси і поточні	0,091

Продовження таблиці 1.6

	1	2	3	4
	власними оборотними коштами (Кззвок)		біологічні активи, грн.	
X ₈	Коефіцієнт рентабельності діяльності (Крд)	$K_{рд} = \frac{ЧФР}{ЧД}$	ЧФР –прибуток (збиток), грн; ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції сільського господарства, грн.	0,018
X ₉	Коефіцієнт рентабельності активів (Кра)	$K_{ра} = \frac{ЧФР}{А}$	ЧФР – чистий фінансовий результат: прибуток (збиток), грн; А – активи, грн.	0,036
X ₁₀	Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (Кдкз)	$K_{дкз} = \frac{ДЗсв}{КЗсв}$	ДЗсв – середньорічна величина дебіторської заборгованості, грн.; КЗсв – середньорічна величина кредиторської заборгованості, грн.	0,182
При $ФСп \geq 0,725$ – стабільний фінансовий стан сільськогосподарського підприємства.				
При $ФСп \geq 0,442$ (до 0,725) – нестабільний фінансовий стан сільськогосподарського підприємства.				
При $ФСп \leq 0,442$ – кризовий фінансовий стан сільськогосподарського підприємства.				

Комплексна оцінка фінансового потенціалу (багатофакторна модель) сільськогосподарського підприємства є інструментом, що дає можливість оцінити поточний та перспективний стан підприємства, встановити його платоспроможність на підставі використання відповідної системи показників та коефіцієнтів, а саме коефіцієнтів абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності, фінансової автономії, довгострокових зобов'язань і забезпечень, коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень, маневреності власного капіталу, забезпеченості запасів власними оборотними коштами, рентабельності діяльності, рентабельності активів, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості.

Отже, оцінка фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства потрібно проводитись за такими напрямками: аналіз джерел формування фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта, оцінка

ефективності використання фінансових ресурсів, експрес-діагностики рівня фінансового потенціалу підприємства та багатofакторної моделі оцінки фінансового потенціалу.

Отримані результати є невід'ємною частиною раціонального ведення господарства відповідного суб'єкта господарювання та основою для отримання вихідної точки в цілеспрямованому впливі управлінської системи підприємства на ті чи інші сфери його діяльності для досягнення мети, цілей, завдань та місії підприємства.

1.3. Методичні основи управління фінансовим потенціалом підприємства

Фінансовий потенціал відіграє значну роль у процесі функціонування підприємства:

- впливає на виробничий потенціал із погляду вільних фінансових ресурсів, достатності коштів на технологічні інновації;
- впливає на управлінський потенціал через стабільний фінансовий стан для нарощування стратегічного потенціалу, забезпечення прибутковості та рентабельності бізнесу, реалізації ефективних господарських стратегій;
- впливає на ринковий потенціал через фінансові можливості для здійснення маркетингових досліджень, забезпечення гнучкої цінової політики, значної ринкової частки, низьких витрат на збут та доведення продукції до споживача. [16].

Своєю чергою, «управління фінансовим потенціалом» підприємства є досить складним поняттям. Так, за Г.А. Семеновим управління фінансовим потенціалом – це рішення керівником із приводу забезпеченості ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності діяльності підприємства. [17]

О.В. Ізрайлева стверджує, що управління фінансовим потенціалом підприємства – це система раціонального управління процесом фінансування

господарської діяльності організації, яка включає рух фінансових ресурсів та формування фінансових відносин, що виникають у результаті цього руху. [18]

Враховуючи зміст двох аналізованих вище понять «управління» та «фінансовий потенціал», а також думки економістів із цього приводу, можна сформулювати визначення «управління фінансовим потенціалом».

Управління фінансовим потенціалом - це механізм прийняття раціональних господарських рішень, упровадження яких призведе до оптимізації грошових потоків, забезпечить оптимальне співвідношення витрат, збільшення обсягів виробництва, мінімізації ризиків, забезпечення рентабельності діяльності, фінансової рівноваги, ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

Потенціал сільськогосподарського підприємства відіграє важливу роль у конкурентоспроможності підприємства, оскільки варіантність об'єднання різних ресурсів зумовлює різноманітність внутрішньої будови підприємства і можливостей досягнення конкурентоспроможності. Однак потенціал залежить не тільки від внутрішніх можливостей, а й від зовнішніх умов.

До внутрішніх чинників, що впливають на фінансовий потенціал сільськогосподарського підприємства, належать насамперед стратегія підприємства, для реалізації якої він формується, досвід і навички менеджерів, забезпечення покупців сільськогосподарською продукцією вищої якості, одержання прибутку й дотримання інтересів акціонерів, відмова від довгострокових фінансових зобов'язань для розвитку компанії, особиста ініціатива, колективна праця.

До зовнішніх слід віднести економічні умови, соціальні та політичні чинники. Такими, як правило, виступають природно-кліматичні, інвестиційні умови, податкові та відсоткові ставки тощо. Крім того, важливим екзогенним чинником є також ринкові умови, на зміну яких сільськогосподарське підприємство повинно швидко реагувати розширенням ринків збуту за рахунок своєчасного виявлення слабких позицій конкурентів.

Отже, у сучасних реаліях основою фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств є наявні фінансові ресурси, а управління

фінансовим потенціалом передбачає організацію та контроль над фінансовими ресурсами з метою ведення успішної виробничо-господарської діяльності для досягнення стратегічних цілей підприємства та забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності та рентабельності суб'єкта господарювання з урахуванням дій чинників.

Механізм управління фінансовим потенціалом підприємства тісно пов'язаний із дією чинників, яким на даний момент часу притаманні динамічність та швидка мінливість. Структура механізму управління фінансовим потенціалом сільськогосподарського підприємства забезпечує ефективність функціонування економічного механізму та виконання його функціональних завдань.

Механізм управління фінансовим потенціалом підприємства складається із заходів, що проводяться відповідно до суб'єкта господарювання, включаючи вплив зовнішніх та внутрішніх чинників. Комплекс заходів являє собою певні види дій, послідовність виконання яких чітко дотримується. Заходи формуються відповідно до поставленої мети та завдань (рис. 1.7).

Кожен захід, що включається до комплексного управління фінансовим потенціалом підприємства, має ціль, яка характерна на даному етапі управління. Так, на етапі прогнозування, формування фінансового потенціалу здійснюється для довгострокового розвитку та ефективного використання фінансового потенціалу підприємства. Проте на цьому етапі передбачено вирішення проблеми, яка полягає у недостатньому рівні та темпах розвитку фінансового потенціалу, неоптимальній структури джерел фінансових ресурсів.

За успішного складання плану використання фінансового потенціалу підприємства здійснюються діагностика та оцінка використання та розвитку фінансового потенціалу, визначаються ключові чинники впливу. Цей захід передбачає формування ресурсного, організаційного та інформаційного забезпечення розвитку елементів фінансового потенціалу. Моніторинг реалізації механізму управління фінансовим потенціалом є останнім етапом, на

якому здійснюються аналіз реалізації поставлених цілей та визначаються можливості відхилень показників діяльності підприємства.

Рис. 1.7. Схема механізму управління фінансовим потенціалом сільськогосподарським підприємством [21; 22]

Таким чином, механізм управління фінансовим потенціалом підприємства є системою, що забезпечує взаємодію діагностики, регулювання та моніторингу показників, що характеризують фінансовий стан сільськогосподарського підприємства (абсолютний, нормальний, кризовий) та дають можливість підвищити ефективність управління фінансовим потенціалом підприємства.

Механізм управління фінансовим потенціалом необхідний підприємству для забезпечення його подальшого розвитку. Для того щоб забезпечити абсолютний тип фінансового стану підприємства використовується структура управління, що максимально сприяє досягненню мети підприємства, враховує вплив зовнішніх та внутрішніх чинників.

Фінансовий потенціал підприємства має надзвичайний динамізм та знаходиться під впливом численних факторів, тому організація його управління повинна базуватися на певних принципах, які відображають загальні економічні положення даного процесу та специфіку об'єкту, яким здійснюється управління (рис. 1.8).

Зображені на рисунку 1.8 принципи управління фінансовим потенціалом взаємопов'язані між собою і характеризують як загальні вимоги до організації цього процесу, так і власне особливості фінансового потенціалу.

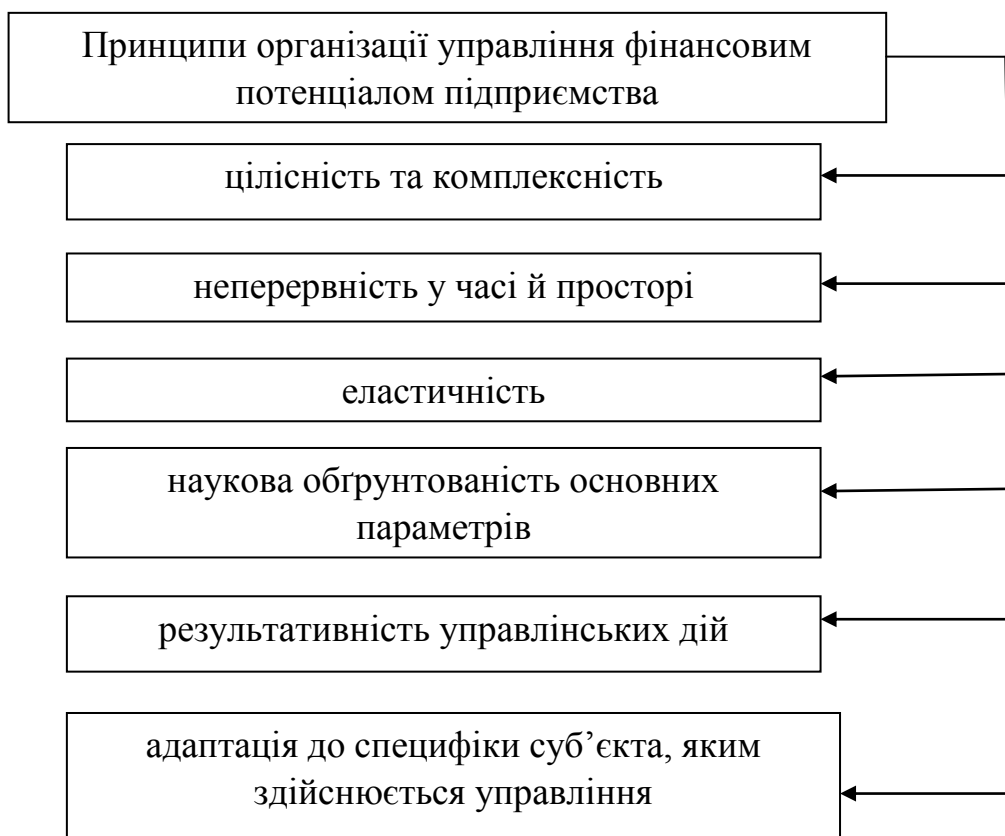

Рис. 1.8. Принципи організації управління фінансовим потенціалом підприємства

Принцип цілісності дає змогу забезпечити комплексність та узгодженість управлінських дій складників цієї категорії на всіх етапах його функціонування, чим посилюється вплив на всю господарську діяльність підприємства.

Принцип цілісності та комплексності доповнюється неперервністю управління фінансовим потенціалом, який передбачає постійну реалізацію управлінських дій від моменту створення підприємства до його ліквідації.

Неперервність управління фінансовим потенціалом суб'єкта господарювання повинна досягатись не лише в різні періоди часу, а й у просторі, тобто на всіх етапах управління відповідним об'єктом.

Сутність принципу еластичності полягає в можливості пристосування всіх рішень, які приймаються й реалізуються, до реальних умов господарювання (мається на увазі обов'язкове врахування економічної, політичної, зовнішньої ситуації, внутрішніх умов господарювання, стан матеріальних, трудових і власних фінансових).

Для прийняття найбільш виправданих управлінських рішень необхідне дотримання принципу наукової обґрунтованості. Наукова обґрунтованість окремих показників, таких як обсяг, структура та використання фінансового потенціалу підприємства, дає змогу забезпечити цілісність та ефективність процесу управління.

Принцип результативності спрямовує управлінські дії на досягнення позитивних фінансових результатів усіх завдань у сфері фінансово-господарської діяльності, які плануються та реалізуються. Дотримання цього принципу необхідно враховувати під час організації управлінських функцій на кожному етапі фінансової діяльності та в процесі використання складових елементів фінансового потенціалу [8].

Фінансовий потенціал підприємства та його рівень тісно пов'язаний з ресурсним потенціалом підприємства, оскільки це є запорукою успіху діяльності підприємства.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що на сучасному етапі розвитку теорія та практика управління фінансовим потенціалом підприємств

базується на використанні - системного, функціонального, процесного та цільового науково-методичних підходів [44].

Системний підхід орієнтований на опис та характеристику управління фінансовим потенціалом як підсистеми управління економічним потенціалом загалом. Використання такого підходу дасть змогу розглянути та оцінити структуру управління фінансовим потенціалом, характеристики діяльності підприємства та взаємозв'язок між ними.

Функціональний підхід орієнтований на уточнення та комплексну характеристику функціонального спрямування управління. Процесний підхід передбачає визначення взаємодії бізнес-процесів та механізмів управління. Цільовий підхід орієнтований на визначення управління потенціалом через сукупність цілей-результатів, визначає управління фінансовим потенціалом як процес ефективної адаптації потенціалу до вимог цільового зовнішнього середовища, а також забезпечує розробку структури цілей відповідно до внутрішніх можливостей підприємства.

На нашу думку, до основних напрямів ефективного управління фінансовим потенціалом варто віднести:

- конкуренцію, оскільки через неї підприємства йдуть на ризик нововведень для утвердження своєї позиції на ринку;
- оптимальність розподілу фінансових ресурсів, а також дієздатність фінансової системи підприємства;
- досягнення компромісу між вимогами прибутковості, надійності та ліквідності капіталу;
- вдосконалення інноваційного процесу, що забезпечує поліпшення структури управління економічними ресурсами та пошук прихованих резервів фінансового потенціалу.

На управління фінансовим потенціалом підприємств впливає їх елементний склад, джерела надходження та фактори впливу на його розвиток. Воно здійснюється на підприємствах для досягнення максимально можливого фінансового результату за таких умов:

- наявності власного капіталу, обсяг якого забезпечує виконання умов ліквідності;
- можливості залучення капіталу;
- ефективної системи управління фінансовими ресурсами.

Фінансовий потенціал у структурі стратегічного потенціалу підприємств відіграє визначальну роль:

- впливає на виробничий потенціал з погляду вільних фінансових ресурсів, достатності коштів на технологічні інновації;

- впливає на управлінський потенціал через стабільний фінансовий стан для нарощування стратегічного потенціалу, забезпечення прибутковості та рентабельності бізнесу, реалізації ефективних господарських стратегій;

- впливає на ринковий потенціал через фінансові можливості для здійснення маркетингових досліджень, забезпечення гнучкої цінової політики, значної ринкової частки, низьких витрат на збут та доведення продукції до споживача [24].

Ми вважаємо, що фінансовий потенціал сільськогосподарського підприємства відповідає за ефективне забезпечення руху грошових коштів від одних суб'єктів господарювання до інших та генерує ключові напрями розвитку та ефективні інструменти для раціонального та перспективного управління всією фінансовою діяльністю підприємства. Безумовним є і те, що управління фінансовим потенціалом повинне передбачати у плануванні фінансових потоків використання всього наявного та доступного інструментарію в тому числі й орієнтацію на позикові джерела фінансування, як внутрішні так зовнішні. Відповідно, головним завданням щодо управління фінансовим потенціалом підприємств є оптимізація фінансових потоків. Для цього сільськогосподарські підприємства повинні розробляти та ефективно застосовувати відповідні стратегії фінансування.

Висновки до розділу 1

1. «Фінансовий потенціал підприємства являє собою комплексну характеристику системи управління його фінансовою діяльністю, яка виражається у можливостях формування необхідного обсягу фінансових ресурсів із різних джерел, ефективного їх розподілу та використання з метою забезпечення тактичних і стратегічних задач фінансування майбутнього розвитку підприємства з урахуванням фактору ризику».

2. Оцінка фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства може проводитися за такими напрямками: аналіз джерел формування фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта, оцінка ефективності використання фінансових ресурсів, експрес-діагностика рівня фінансового потенціалу підприємства та багатофакторної моделі оцінки фінансового потенціалу.

3. Управління фінансовим потенціалом - це механізм прийняття раціональних господарських рішень, упровадження яких призведе до оптимізації грошових потоків, забезпечить оптимальне співвідношення витрат, збільшення обсягів виробництва, мінімізації ризиків, забезпечення рентабельності діяльності, фінансової рівноваги, ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

4. Управління фінансовим потенціалом являє собою складну систему, яка складається з елементів, які міцно пов'язані між собою та у взаємодії один з одним створюють поштовх до позитивних змін у діяльності підприємства.

5. Механізм управління фінансовим потенціалом поєднує у собі планування, організацію, контроль та моніторинг фінансового потенціалу, включаючи вплив зовнішніх та внутрішніх чинників. Ефективне управління фінансовим потенціалом сільськогосподарського підприємства повинно стимулювати суб'єкта господарювання до оптимізації фінансових ресурсів, досягнення оптимальної структури капіталу, укріплення позицій на ринку та впровадження інноваційних технологій виробництва.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К»

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Аграрно-виробниче товариство з обмеженою відповідальністю «Агроцентр К» було створено у 2000 році і основним напрямком діяльності є сільськогосподарське виробництво. Земельні угіддя підприємства розташовані по всій Дніпропетровській області. Центральний офіс АВ ТОВ «Агроцентр К» знаходяться в м. Дніпро, вулиця Мільмана, 110 А. В статуті господарства зазначається, що комерційна діяльність спрямована на надання високоякісної продукції населенню заради одержання прибутку з найменшими витратами.

До основних видів діяльності підприємства відносять: вирощування зернових культур, бобових, олійних культур та насіння; свинарство; вівчарство; птахівництво; виробництво борошна тощо.

Підприємство є юридичною особою і має самостійний баланс, печатку зі своїм найменуванням, штамп, бланки та інші реквізити. АВ ТОВ «Агроцентр К» веде бухгалтерську звітність та податковий облік свого майна і зобов'язань відповідно до законодавства. Генеральним директором підприємства є Карпенко В.М. Площа сільськогосподарських угідь АВ ТОВ «Агроцентр-К» всього складає 8390 га. Загальна кількість робітників близько 390 працюючих.

Таблиця 2.1

Склад та структура земельних угідь АВ ТОВ «Агроцентр К»

Показник	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		2019 р. у % до 2015 р.
	Га	%	га	%	га	%	га	%	га	%	
Загальна земельна площа	8473	100	8407	100	8407	100	8390	100	8390	100	99,02
в т.ч с.-г. угідь, з них ріллі	8473	100	8407	100	8407	100	8390	100	8390	100	99,02
Приходиться на 1 робітника: с.-г. угідь/ріллі	23,3	х	20,5	х	20,2	х	19,7	Х	18,9	х	81,11

За даними табл. 2.1, в якій наведений склад та структура угідь господарства, площа земельних угідь та ріллі залишається незмінною протягом 2018-2019 рр., а порівняно з 2017 р. спостерігається незначне зменшення на 17 га. Кількість земельних робіт, що приходить на одного працівника за даний період знизилась на 18,89%, що є наслідком зниження кількості робітників зайнятих в сільськогосподарському виробництві.

Для визначення спеціалізації господарства розглянемо склад і структуру товарної продукції (Додаток Б). Розглянувши склад і структуру товарної продукції АВ ТОВ «Агроцентр К», можна зробити висновок, що підприємство займається як продукцією рослинництва, так і тваринництва. За 2015-2019 рр. обсяг товарної продукції збільшився на 65%, в тому числі продукція рослинництва – на 64%, а тваринництва – на 65%. У структурі товарної продукції за даними 2019 р. продукція рослинництва складає 65,89 в.п., а тваринництва - 30,13 (додаток Б). Для розрахунку коефіцієнта спеціалізації складемо ранжирований ряд питомої ваги окремих видів продукції (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Ранжирований ряд питомої ваги окремих видів продукції, %

Рік	1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21
2015	49,60	24,20	12,68	5,69	3,36	0,31	0,29	0,04	0,01	0,01	0,003
2016	35,28	35,08	12,45	6,00	4,68	3,41	2,38	0,67	0,05	0,001	-
2017	31,52	29,21	12,50	7,56	6,67	5,81	2,89	2,81	1,03	0,004	-
2018	35,24	28,59	14,56	8,39	3,65	3,12	3,01	2,02	1,42	0,002	-
2019	39,20	26,00	13,98	7,64	5,06	3,98	1,95	1,43	0,75	0,005	-

Виразуємо рівень спеціалізації за допомогою коефіцієнта, який розрахуємо за формулою:

$$K_c = 100 / (\sum PVi (2i-1)), \quad (2.1)$$

де K_c - коефіцієнт спеціалізації;

PVi - частка товарної продукції певних галузей;

i - номер за порядком частки товарної продукції в ранжованому ряді.

Підставимо вихідні дані у формулу і отримаємо наступні вирази:

$$K_{2015p.} = 100 / ((49,60*1) + (24,20*3) + (12,68*5) + (5,69*7) + (3,36*9) + (0,31*11) + (0,29*13) + (0,04*15) + (0,01*17) + (0,01*19) + (0,003*21)) = 0,3790 \text{ або } 37,90 \%$$

$$K_{2016p.} = 100 / ((35,28*1) + (35,08*3) + (12,45*5) + (6,00*7) + (4,68*9) + (3,41*11) + (2,38*13) + (0,67*15) + (0,05*17) + (0,001*19)) = 0,2730 \text{ або } 27,30\%$$

$$K_{2017p.} = 100 / ((31,52*1) + (29,21*3) + (12,50*5) + (7,56*7) + (6,67*9) + (5,81*11) + (2,89*13) + (2,81*15) + (1,03*17) + (0,004*19)) = 0,2194 \text{ або } 21,94 \%$$

$$K_{2018p.} = 100 / ((35,24 *1) + (28,59*3) + (14,56*5) + (8,39*7) + (3,65*9) + (3,12*11) + (3,01*13) + (2,02*15) + (1,42*17) + (0,002*19)) = 0,2419 \text{ або } 24,19 \%$$

$$K_{2019p.} = 100 / ((39,20*1) + (26,00*3) + (13,98*5) + (7,64*7) + (5,06*9) + (3,98*11) + (1,95*13) + (1,43*15) + (0,75*17) + (0,005*19)) = 0,2567 \text{ або } 25,67 \%$$

Таблиця 2.3

Динаміка основних і оборотних засобів, рівень забезпеченості та ефективність їх використання АВ ТОВ «Агроцентр К»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. у % до 2015 р.
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	64919	81022,5	97967,5	130534,5	163119,5	251,3
Середньорічна вартість оборотних фондів, тис. грн	116406,5	164500	192226,5	241309	283150,5	243,2
Фондозабезпеченість в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн	766,2	963,8	1165,3	1555,8	1944,2	253,7
Фондоозброєність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	178,8	197,6	235,5	306,4	366,6	205,0
Фондоввідача в розрахунку на 100 грн основних фондів, тис. грн	314,7	218,9	272,2	278,9	206,8	65,7
Фондомісткість 100 грн. валової продукції, грн	31,8	45,7	36,7	35,9	48,4	152,2
Вартість оборотних фондів в розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн	1373,9	1956,7	2286,5	2876,2	3374,9	245,6
Норма прибутку, %	44,5	12,1	7,4	23,2	9,2	20,7

Відповідно до критеріїв визначення рівня спеціалізації підприємство є багато галузевим, якщо він не перевищує 0,2, з слабким рівнем спеціалізації - 0,21-0,3, з середнім 0,31-0,4, вище середнього - 0,41-0,5, з високим 0,51-0,6 і поглибленим - вище 0,6. АВ ТОВ «Агроцентр К» за даними 2015-2019 рр. має слабкий рівень спеціалізації.

Таблиця 2.4

Динаміка трудових ресурсів та ефективність їх використання в АВ ТОВ
«Агроцентр К»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019 р. до 2015 р., +/-
Валова продукція в постійних цінах 2010 р., тис. грн. - всього:	204277,6	177353,1	266702,0	363999,0	337340,0	133062,4
в т.ч. в рослинництві	135752,9	99507,2	139111,39	222767,4	222273,3	86520,4
в тваринництві	61663,2	71800,0	120095,90	129874,8	101640,5	39977,3
Середньорічна кількість працівників, осіб – всього:	363	410	416	426	445	82
в т.ч. в рослинництві	219	246	249	254	263	44
в тваринництві	144	164	167	172	182	38
Затрати праці, тис. грн. – всього:	7442,8	12540,5	15905,2	35697,3	53994,2	46551,4
в т.ч. в рослинництві	2445,5	4210,9	6743,1	21449,3	34459,2	32013,7
в тваринництві	4997,3	8329,6	9162,1	14248,0	19535,0	14537,7
Річна продуктивність праці, тис. грн. - всього:	20,50	30,59	38,23	83,80	121,34	100,84
в т.ч. в рослинництві	11,17	17,12	27,08	84,45	131,02	119,85
в тваринництві	34,70	50,79	54,86	82,84	107,34	72,64

В табл. 2.3 узагальнені дані з динаміки основних і оборотних засобів та рівень забезпеченості, ефективність їх використання за 2015-2019 рр. За даний період у 2,5 рази зросла середньорічна вартість основних фондів та у 2,4 рази – середньорічна вартість оборотних. Така тенденція призвела до збільшення фондозабезпеченості у 2,5 рази і зниження фондовіддачі на 34,3%. Фондомісткість валової продукції збільшилась на 52,2%. В зв'язку із зростанням кількості працівників на 22% (табл. 2.4) спостерігається зріст фондоозброєності праці у 2 рази.

Таблиця 2.5

Динаміка основних показників виробничо-господарської діяльності
в АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. у % до 2015 р.
Припадає на 100 га с.-г. угідь прямих затрат праці, тис грн.	87,8	149,2	189,2	425,5	643,6	Збільшилось в 7,3 разів
Вироблено ВП в співставних цінах, тис. грн. в розрахунку на 100 га с.-г. угідь	2410,9	2109,6	3172,4	4338,5	4020,7	166,8
Вироблено ВП в співставних цінах в розрахунку на 1 грн. основних фондів, тис. грн.	3,15	2,19	2,72	2,79	2,07	65,7
Вироблено ВП в співставних цінах в розрахунку на 1 середньорічного робітника, тис. грн.	562,7	432,6	641,1	854,5	758,1	134,7
Урожайність зернових і зернобобових, ц/га	42,6	38,37	40,56	37,89	39,87	93,6
в т.ч. кукурудзи на зерно	60,0	35,0	42,6	37,8	40,65	67,8
пшениці озимої	42,07	41,44	40,92	39,32	41,94	99,7
соняшника	30,17	23,64	26,56	25,87	28,75	95,3
Вироблено м'яса на 1 гол. свині, ц	2,35	1,60	2,56	3,09	4,02	171,1
Вироблено м'яса на 1 гол. вівці, ц	0,29	0,056	0,15	0,21	0,35	120,7
Вироблено м'яса на 1 гол. птиці, ц	0,112	0,104	0,125	0,145	0,157	140,2
Рівень рентабельності, %	50,7	15,4	9,0	32,1	15,9	-34,8

Зростання кількості працівників стосується як галузі рослинництва, так і тваринництва, що свідчить про розширення обсягів виробництва на підприємстві. Затрати праці за цей період збільшились у 6 разів. Такі тенденції призвели до збільшення річної продуктивності праці у 5 разів, в т. ч. в рослинництві – у 12, а у тваринництві – у 3 рази.

За 2015-2019 рр. в 7,3 збільшився рівень затрат праці на 100 га сільськогосподарських угідь, а обсяг валового продукту на 66,8%. Продуктивність праці по підприємству зросли на 34,7%.

Галузь рослинництва втратила свої позиції, урожайність ключових культур дещо знизилась. Так, урожайність зернових і зернобобових понизилась на 6,4 пункти, а соняшника – на 4,7. Галузь тваринництва, навпаки, нарощує свої потужності. Рівень рентабельності зменшився на 34,8 в.п.

2.2. Фінансова стійкість як складова оцінки фінансового потенціалу підприємства

За твердженням Дзюбенка О.М. фінансова стійкість є основою виживання і стабільного становища підприємства. Саме функціонуючи кожне підприємство має забезпечувати такий стан своїх фінансових ресурсів, за якого воно стабільно зберігало б здатність безперебійно виконувати свої фінансові зобов'язання.

Аналіз показників фінансової стійкості є важливими для оцінки фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства, визначає якість системи управління і ефективність використання ресурсів. Для оцінки фінансової стійкості використовуються абсолютні та відносні показники. Крім того, оскільки фінансова стійкість є індикатором платоспроможності підприємства, то розраховуються показники ліквідності і платоспроможності.

Розрахунок абсолютних показників або узагальнюючих [53] дає можливість визначити тип фінансової стійкості. Узагальнюючими показниками фінансової незалежності виступає надлишок або нестача джерел фінансування для формування запасів. Таким чином, відповідно до забезпеченості запасів визначають чотири типи фінансової стійкості, а саме:

1. Абсолютна стійкість – вказує що для забезпечення запасів достатньо власного оборотного капіталу. Платоспроможність підприємства гарантовано.

2. Нормальна стійкість – залучається власний капітал та довгострокові кредити (позики) для забезпечення запасів. Платоспроможність гарантована.

3. Передкризовий (критичний) фінансовий стан – для забезпечення запасів крім власного оборотного капіталу та довгострокових кредитів та позик залучають короткострокові кредити та позики. Платоспроможність порушено, але є можливість її відновити.

4. Кризовий фінансовий стан – не вистачає джерел фінансування для забезпечення запасів, підприємству загрожує банкрутство, а поновлення запасів здійснюється за рахунок коштів отриманих внаслідок уповільнення оборотності кредиторської заборгованості.

Методика розрахунку даних показників наведена у додатку Б, а в табл. 2.6 у загальнюючі показники фінансової стійкості АВ ТОВ «Агроцентр К».

При оцінці фінансової стійкості слід враховувати наступні критерії:

1. Якщо $E_1, E_2, E_3 > 0$ – підприємство має абсолютну фінансову стійкість;

2. Якщо $E_1 < 0, E_2 > 0, E_3 > 0$ – то підприємства має нормальну фінансову стійкість;

3. Якщо $E_1 < 0, E_2 < 0, E_3 > 0$ – то підприємство має нестійке фінансове положення;

4. Якщо $E_1 < 0, E_2 < 0, E_3 < 0$ – то підприємство має кризовий фінансовий стан.

За даними табл. 2.6 підприємство мало абсолютну фінансову стійкість протягом 2015-2017 рр., а в наступному 2018 р. та 2019 р. – нормальний. В

останні роки зниження типу фінансової стійкості пов'язане з нестачею власного оборотного капіталу для формування запасів.

Поряд з абсолютними показниками для оцінки фінансової стійкості використовують низку фінансових коефіцієнтів. За змістом та інформаційним забезпеченням розрахунку відносні показники об'єднують у три групи [7]:

1. Показники структури джерел формування капіталу характеризують співвідношення між розділами і статтями пасиву балансу (звіту про фінансовий стан).

Таблиця 2.6

Узагальнюючі показники фінансової стійкості АВ ТОВ «Агроцентр К»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., +/-
Наявність власного оборотного капіталу для формування запасів	109448	124463	125599	158763	162995	53547
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів	131352	128393	151600	196043	187903	56551
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів	131582	143449	174210	233757	232008	100426
Запаси і поточні біологічні активи	91444	118401	110084	165673	169794	78350
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	18004	6062	15515	-6910	-6799	-24803
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових кредитів банків для формування запасів	39908	9992	41516	30370	18109	-21799
Надлишок (+), нестача (-) загальної величини джерел формування запасів	40138	25048	64126	68084	62214	22076
Запас стійкості фінансового стану, днів	67,47	48,17	83,43	65,54	64,48	-2,99
Надлишок (+), нестача (-) джерел фінансування на 1 грн. запасів, грн	0,44	0,21	0,58	0,41	0,37	-0,07
Тип фінансової стійкості	Абсол	Абсол	Абсол	Норм	Норм	

2. Показники стану оборотних активів характеризують співвідношення між розділами і статтями активу та пасиву балансу (звіту про фінансовий стан).

3. Показники стану основного капіталу характеризують співвідношення між розділами і статтями активу балансу (звіту про фінансовий стан).

Фінансовий стан підприємства тісно пов'язаний із сформованою оптимальною структурою джерел формування капіталу. Показники структури джерел формування капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К» наведені у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Показники структури джерел формування капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р.	
						+, -	%
Коефіцієнт фінансової автономії	0,828	0,807	0,755	0,734	0,735	-0,093	88,8
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,172	0,193	0,245	0,266	0,265	0,093	153,9
Коефіцієнт фінансового ризику	0,208	0,239	0,324	0,363	0,360	0,152	173,3
Коефіцієнт фінансової стабільності	4,813	4,178	3,088	2,756	2,778	-2,035	57,7
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,100	0,017	0,095	0,103	0,066	-0,034	66,1
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень	0,535	0,073	0,324	0,316	0,197	-0,338	36,8
Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень	0,465	0,927	0,676	0,684	0,803	0,338	172,7

За період 2015-2019 рр. спостерігається зниження коефіцієнта маневреності власного капіталу на 16,5%. Даний коефіцієнт був в межах нормативу ($\geq 0,5$) в 2015-2017 рр., тоді в наступному 2018 р. та 2019 р. має тенденцію до зниження. Тобто здатність підприємства за рахунок власних джерел фінансування покрити свої зобов'язання погіршилася, що позначилася і на фінансовій стійкості підприємства, про що свідчать дані табл. 2.7.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу збільшився на 53,9%. Даний показник був в межах нормативу (<0,5) за період 2015-2019 рр.

За аналізуємий період збільшився і коефіцієнт фінансового ризику на 73,3%. За даними 2019 р. на 1 грн. власного капіталу підприємство залучало 36 коп. позикового, тоді як у 2015 р. – 21 коп.. Можна сказати, що даний показник знаходиться в межах норми.

Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів знизився на 78% і за даними 2019 р. свідчить, що на кінець року грошові кошти 0,1%, тоді як в 2015 р. – 0,3%. Тобто підприємство відчуває брак у високоліквідних активах.

Коефіцієнт фінансової стабільності знизився на 42,3% або 2,035 пункти, як і коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, зменшення якого становило 33,9%. Значення коефіцієнт фінансової стабільності, як обернений до коефіцієнту фінансового ризику, показує, що 2019 р. власний капітал перевищував позиковий у 2,8 рази.

Таблиця 2.8

Показники стану оборотних активів АВ ТОВ «Агроцентр К»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р.	
						+, -	%
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,555	0,550	0,507	0,488	0,464	-0,092	83,5
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	0,728	0,697	0,610	0,574	0,563	-0,165	77,4
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	1,197	1,051	1,141	0,958	0,960	-0,237	80,2
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,003	0,003	0,003	0,002	0,001	-0,002	22,0

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів за 2015-2019 рр. знизився на 33,9% і вказує на зменшення залежності від довгострокових позик. Частка довгострокових зобов'язань і забезпечень зменшилась на 63,2%,

тоді як поточних зобов'язань і забезпечень зросла на 72,7%. Така тенденція в цілому свідчить про позитивну оцінку фінансової стійкості АВ ТОВ «Агроцентр К».

Наступним кроком є оцінка забезпеченості підприємства власними оборотними коштами, що узагальнені в табл. 2.8.

За даними АВ ТОВ «Агроцентр К» коефіцієнт маневреності власного капіталу знизився на 16,5%, є в межах норми ($>0,1$) свідчить про широкі можливості щодо фінансуванні всіх видів діяльності підприємства. За даними 2019 р. в оборотні активи вкладено 46,4% власного капіталу.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами знизився на 22,6%, у структурі оборотних активів власні фінансові ресурси складають 56,3%, а на 1 грн запасів і поточних біологічних активів приходить 96 коп. власних оборотних коштів при зниженні коефіцієнта забезпеченості запасів власними оборотними коштами на 19,8%.

Наступним кроком в оцінці фінансової стійкості підприємства є аналіз показників стану основного капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К» (табл. 2.9). Коефіцієнт майна виробничого призначення незначно збільшився на 3,5% (з 0,709 до 0,734), з точки зору забезпеченості активами діяльності АВ ТОВ «Агроцентр К» зберігає фінансову стійкість.

Таблиця 2.9

Показники стану основного капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р.	
						+, -	%
Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,709	0,762	0,680	0,735	0,734	0,025	103,5
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,308	0,316	0,327	0,347	0,361	0,052	117,0
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,226	0,231	0,230	0,206	0,226	0,000	100,0
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	1,717	1,755	1,685	1,663	1,536	-0,181	89,4

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів збільшився на 17% що є позитивною динамікою збільшення частки основних засобів у валюті балансу. Коефіцієнт нагромадження амортизації зменшився у 2019 р. порівняно з 2015 рр. не змінився, протягом 2016-2018 рр. були незначні зміни. Тобто рівень зношеності основних засобів і нематеріальних активів залишається низьким.

Динамікою коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів вказує на зниження рівня забезпеченості необоротних засобів оборотними коштами. У 2015 р. на 1 грн необоротних активів припадало 1,72 грн оборотних, то в 2019 р. – 1,54 грн. Разом з тим, за більшістю відносних показників АВ ТОВ «Агроцентр К» є фінансово стійким підприємством, що має позитивну динаміку.

Таблиця 2.10

Відносні показники оцінювання ліквідності та платоспроможності

АВ ТОВ «Агроцентр К»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., +/-
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,017	0,008	0,007	0,003	0,001	-0,016
Коефіцієнт швидкої ліквідності	3,716	1,631	2,119	1,680	1,462	-2,254
Коефіцієнт загальної ліквідності	7,902	3,557	3,795	3,428	2,849	-5,053
Коефіцієнт платоспроможності	0,017	0,008	0,007	0,003	0,001	-0,016
Коефіцієнт критичної ліквідності	3,674	3,298	2,565	2,345	2,288	-1,385
Коефіцієнт покриття запасів	1,645	1,509	1,870	1,671	1,705	0,061

З метою оцінки фінансового потенціалу підприємства додатково проводиться аналіз його платоспроможності. Платоспроможність – це наявність у підприємства грошей та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за поточною кредиторською заборгованістю, яка потребує негайного погашення. Таким чином платоспроможність означає можливість підприємства своєчасно та в повному обсязі задовольняти платіжні вимоги постачальників, сплачувати проценти і повертати кредити, виплачувати

заробітну плату, вносити платежі до бюджету, тобто проводити розрахунки за короткостроковими зобов'язаннями. Для аналізу використовуються відносні показники, які наведені у табл. 2.10.

За період 2015-2019 рр. коефіцієнт абсолютної ліквідності зменшився на 6%, що означає, що рівень покриття поточних зобов'язань і забезпечень високоліквідними оборотними активами в 2015 р. становив 1,7 %, а в 2019 р. – 0,1%. Даний коефіцієнт не задовольняє з нормативним значенням ($\geq 0,2$, або $\geq 20\%$) свідчить про недостатню грошову платоспроможність підприємства.

Значення коефіцієнта швидкої ліквідності зменшилося на 61% (2,254), а коефіцієнта загальної ліквідності – на 64% (5,053). Дані показники значно перевищують нормативні значення ($\geq 0,7$ і $\geq 1,0$), що вказує на високий рівень розрахункової та майнової платоспроможності підприємства.

2.3. Оцінка ділової активності як складової оцінки фінансового потенціалу підприємства

Фінансовий потенціал підприємства визначає конкурентоздатність, ділову активність та оцінює гарантованість економічних інтересів як підприємства, так і його партнерів. Саме тому одним із методів оцінки фінансового потенціалу підприємства є оцінка його ділової активності.

Ділова активність – це комплексна характеристика, що охоплює різні аспекти діяльності підприємства та втілює різні аспекти діяльності підприємства, а тому визначається системою таких критеріїв, як місце підприємства на ринку конкретних товарів, географія ділових відносин, репутація підприємства як партнера, активність іноваційно-інвестиційної діяльності, конкурентоспроможність.

У широкому розумінні ділова активність означає зусилля, спрямовані на просування підприємства на ринках продукції, праці, капіталу. Ділова активність виявляється у динамічності розвитку підприємства, швидкості обороту його засобів.

Критеріями ділової активності є рівень ефективності виробничо-фінансової діяльності, стійкість економічного зростання, розширення ринків збуту продукції, ступінь виконання планів за основними показниками, забезпечення заданих темпів їх зростання.

Таблиця 2.11

Показники ділової активності АВ ТОВ «Агроцентр К»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Коефіцієнт оборотності капіталу (трансформації)	1,04	0,72	1,69	1,69	1,45	139,21
Оборотність дебіторської заборгованості						
Днів	65,1	113,4	102,1	93,1	104,7	160,90
Оборотів	5,6	3,2	3,6	3,9	3,5	62,15
Оборотність запасів						
Днів	128,6	204,6	123,7	113,2	148,2	115,23
Оборотів	2,8	1,8	2,9	3,2	2,5	86,78
Тривалість операційного циклу, дні	193,7	318,0	225,9	206,3	252,9	130,58
Оборотність кредиторської заборгованості						
Днів	15,6	34,6	28,4	24,9	41,1	262,40
Оборотів	23,3	10,6	12,8	14,7	8,9	38,11
Оборотність власного капіталу						
Днів	267,1	412,6	312,7	279,6	355,6	133,14
Оборотів	1,37	0,88	1,17	1,31	1,03	75,11
Тривалість фінансового циклу, дні.	178,0	283,4	197,4	181,5	211,9	118,99
Період окупності власного капіталу	1,9	7,1	11,0	3,3	8,3	426,32

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті виявляється насамперед у швидкості обертання його активів і пасивів. Економічне значення оборотності полягає у тому, що від неї залежить величина необхідних підприємству ресурсів для здійснення процесу виробництва і

реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Динаміка показників ділової активності наведена у табл. 2.11.

За період 2015-2019 рр. оборотність дебіторської заборгованості знизилась 37,85% (з 5,6 оборотів до 3,5), середній термін погашення у 2019 р. становив 104,7 днів. Оборотність запасів зменшилась на 13,22% з середнім оборотом 148,2 дні за даними 2019. Така тенденція призвела до зростання тривалості операційного циклу за весь період на 30,58% (з 193,7 до 252,9 днів).

Оборотність кредиторської заборгованості зменшилась на 61,89% із середнім терміном її погашення за даними 2019 р. 41,1 день і порівняно з 2015 р. збільшилось майже в 3 рази. Це призвело до збільшення тривалості фінансового циклу на 18,99%.

За даними аналізу табл. 2.11 у підприємства є проблеми з управління дебіторською заборгованістю, а вирішення даної проблеми дасть змогу реалізувати фінансовий потенціал підприємства.

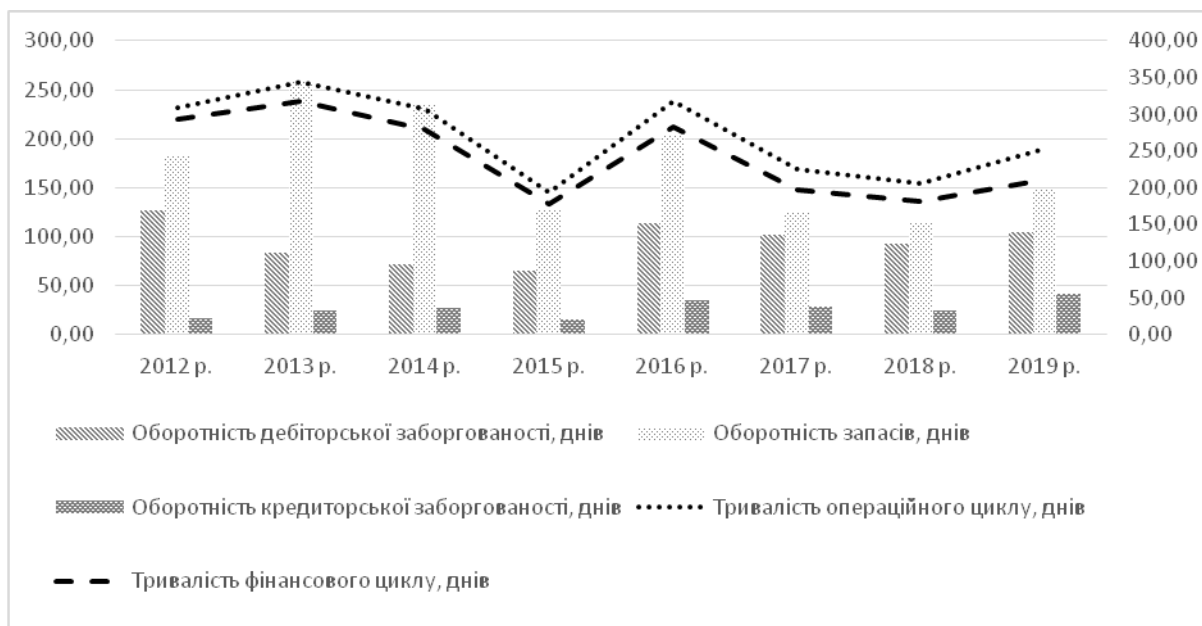

Рис. 2.1. Динаміка тривалості операційного та фінансового циклів АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2012-2019 рр.

За даними рис. 2.1 зменшення тривалості операційного та фінансового циклів спостерігалось у 2015 р, 2017-2018 рр. Така тенденція насамперед є результатом роботи фінансової служби підприємства.

Ділова активність підприємства проявляється у динамічному розвитку підприємства, тобто реалізації потенціалу підприємства. Для поточного аналізу ділової активності в якості критеріїв використовують показники обсягу реалізації продукції, товарів, наданих послуг, прибуток, величину капіталу, авансованого в активи підприємства. При цьому враховується «золоте правило» економіки підприємства, відповідно до якого прибуток має зростати більш високими темпами, ніж обсяг реалізації продукції та вартість майна підприємства. Оптимальним вважають наступне співвідношення:

$$T_{\text{ПР}} > T_{\text{Р}} > T_{\text{К}} > 100\% \quad (2.2)$$

Де $T_{\text{ПР}}$ – темп росту прибутку до оподаткування, %; $T_{\text{Р}}$ – темп росту обсягу реалізації, %; $T_{\text{К}}$ – темп росту авансованого капіталу, %.

Якщо зазначені умови виконуються, то це свідчить, що: обсяг реалізації продукції зростає більш високими темпами ніж вкладений капітал, тобто, ресурси підприємства використовуються більш ефективно; прибуток підприємства збільшується більш інтенсивно, ніж обсяг реалізації, що свідчить про відносне зниження витрат виробництва; економічний потенціал підприємства зростає, оскільки всі темпи зміни показників більші за 100%.

Таблиця 2.12

Показники дотримання «золотого правила» оцінки ділової активності
АВ ТОВ «Агроцентр К»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Темп росту чистого доходу (виручки від реалізації)	234,74	87,42	147,80	135,16	92,87
Темп росту прибутку	894,13	36,75	72,64	399,61	47,48
Темп росту капіталу	123,68	126,34	117,37	126,76	119,45

За даними табл. 2.12 дане правило не було дотримане у 2016 р. та 2019 р., внаслідок перевищення темпів росту капіталу над темпами росту чистого доходу, темпів росту прибутку над темпами росту чистого доходу. Крім того у 2017 р. темпи росту виручки від реалізації перевищували теми росту

прибутку. Таким чином підприємство не забезпечує розкриття економічного потенціалу, зокрема фінансового.

2.4. Рейтингова оцінка рівня фінансового потенціалу підприємства

Для рейтингової оцінки рівня фінансового потенціалу підприємства використаємо методику запропоновано в [41]. Для визначення фінансового потенціалу використовуємо показники, які оцінюють стан ліквідності, фінансової стійкості та платоспроможності підприємства і визначають порогові значення. В табл. 2.13 узагальнені показники рейтингової оцінки з критеріями оцінки.

Таблиця 2.13

Показники рейтингової оцінки фінансового потенціалу

Показник	Рівень фінансового потенціалу		
	Високий	Середній	Низький
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	> 0,5	0,3 – 0,5	< 0,3
Коефіцієнт покриття	> 2,0	1,0 – 2,0	< 1,0
Коефіцієнт швидкої ліквідності	> 0,8	0,4 – 0,8	< 0,4
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	0,1 – 0,2	< 0,1
Рентабельність усіх активів	> 0,1	0,05 – 0,1	< 0,05
Рентабельність власного капіталу	> 0,15	0,1 – 0,15	< 0,1
Ефективність використання активів для виробництва продукції	> 1,6	1,0 – 1,6	< 1,0
Частка заборгованості в загальній сумі джерел	> 0,5	0,7 – 0,5	< 0,7
Коефіцієнт забезпечення боргів (заборгованості)	> 0,26	0,1 – 0,26	< 0,1

В залежності від отриманих результатів будується крива фінансового потенціалу та визначається його рівень на конкретному підприємстві.

Розрізняють високий рівень фінансового потенціалу, який характеризує прибуткову діяльність та стабільний фінансовий стан на підприємстві, середній рівень – визначає діяльність як прибуткову, але стабільність фінансового стану є залежною від зовнішніх та внутрішніх змін та низький рівень – детермінує фінансову нестабільність підприємства.

Для визначення рівня фінансового потенціалу доцільно обрати показники, які дадуть оцінку стану ліквідності, фінансової стійкості та платоспроможності на підприємстві, а також визначити їх порогові значення (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Експрес-аналіз фінансових показників АВ ТОВ «Агроцентр А»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	В середньому 2019 -2015 рр
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,83	0,81	0,76	0,73	0,74	0,77
Коефіцієнт покриття	7,90	3,56	3,80	3,43	2,85	4,31
Коефіцієнт швидкої ліквідності	3,72	1,63	2,12	1,68	1,46	2,12
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,002	0,002	0,002	0,001	0,0004	0,001
Рентабельність усіх активів	0,34	0,11	0,07	0,19	0,09	0,16
Рентабельність власного капіталу	0,41	0,13	0,09	0,26	0,12	0,20
Ефективність використання активів для виробництва продукції	0,90	0,67	0,84	0,84	0,73	0,80
Частка заборгованості в загальній сумі джерел	0,17	0,19	0,24	0,27	0,26	0,23
Коефіцієнт забезпечення боргів (заборгованості)	0,76	0,80	0,70	0,68	0,70	0,73

За даними табл. 2.14 спостерігається зниження всіх показників, окрім коефіцієнта частки заборгованості в загальній сумі джерел, що збільшився на 53,87%. Дані табл. 2.14 порівняємо з нормативними значеннями (табл.2.13) та

на їх основі побудувати криву фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр К» для визначення рівня фінансового потенціалу в середньому за 5 років (табл.2.15). Занаведеними розрахунками слід зазначити, що рівень фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр К» можна оцінити як середній.

Таблиця 2.15

Крива фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2015-2019 рр.

Показник	Рівень фінансового потенціалу		
	Високий	Середній	Низький
Коефіцієнт концентрації власного капіталу			
Коефіцієнт покриття			
Коефіцієнт швидкої ліквідності			
Коефіцієнт абсолютної ліквідності			
Рентабельність усіх активів			
Рентабельність власного капіталу			
Ефективність використання активів для виробництва продукції			
Частка заборгованості в загальній сумі джерел			
Коефіцієнт забезпечення боргів (заборгованості)			

Коефіцієнт абсолютної ліквідності знаходиться на низькому рівні, що свідчить про недостатність грошових коштів для швидкого погашення заборгованості. Крім того, показники ефективності використання активів для виробництва продукції та частка заборгованості в загальній сумі джерел знаходиться в зоні низького фінансового потенціалу.

За звичай фінансовий потенціал є базою здійснення успішного контролю, оскільки дає можливість отримати інформацію щодо номінальних можливостей з генерування фінансових ресурсів. І, навпаки, недоотримання запланованих ресурсів вказує потенційні порушення, які, в свою чергу, потребують відповідної реакції. Розрахуємо показники додаткового фінансування, що виступають можливостями для підприємства (табл. 2.16).

За результатами дослідження розрахований фінансовий потенціал АВ ТОВ «Агроцентр К» в 2019 році становив 499187 тис. грн. Найбільшу частку фінансового потенціалу підприємства складають склали виручка від реалізації, яка становить 69,5% та кредити – 27,7%. Слід зазначити, що на підприємстві відсутній резервний капітал, що є джерелом фінансування збитків.

Таблиця 2.16

Оцінювання фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2019 рік

Наявні фінансові ресурси, тис. грн.	Показник додаткового фінансування, тис. грн.	Фінансовий потенціал, тис. грн.
Прибуток (П)	Приріст прибутку (Δ П)	П+ Δ П
40886	-45233	-4347
Амортизація (А)	Приріст амортизаційних відрахувань (Δ А)	А+ Δ А
10641	2720	13361
Статутний капітал (СК)	Приріст статутного капіталу (Δ СК)	СК+ Δ СК
12	0	12
Додатковий капітал (ДК)	Приріст додаткового капіталу (Δ ДК)	ДК+ Δ ДК
4361	0	4361
Резервний капітал (РК)	Приріст відрахувань (Δ РК)	РК+ Δ РК
0	0	0
Виручка від реалізації активів (ВРа)	Виручка від реалізації зайвих активів (ВРа)	ВРа
347340	0	347340
Кредити (К)	Приріст суми кредитів (Δ К)	К+ Δ К+ Δ Пк
	Зростання прибутку за рахунок зменшення витрат підприємства (Δ Пк)	
69013	69447	138460
	0	
Облігації (О)	Зростання прибутку за рахунок зменшення витрат підприємства (Δ По)	О+ Δ По
0	0	
Всього		499187

Звідси можна стверджувати, структура фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр К» станом на 2019 р. неприйнятною за рівнем забезпечення підприємства прибутком, який зменшився на 52,5% порівняно з 2018 р. Разом

з тим, підвищувати фінансовий потенціал підприємства доречно проводити за напрямками: акумуляція додаткових доходів та максимізації обсягів реальних фінансових ресурсів.

Висновки до розділу 2

1. За 2015-2019 рр. обсяг товарної продукції АВ ТОВ «Агроцентр К» збільшився на 65%, в тому числі продукція рослинництва – на 64%, а тваринництва – на 65%. У структурі товарної продукції за даними 2019 р. продукція рослинництва складає 65,89 в.п., а тваринництва - 30,13. АВ ТОВ «Агроцентр К» за даними 2015-2019 рр. має слабкий рівень спеціалізації.

2. За 2015-2019 рр. у 2,5 рази зросла середньорічна вартість основних фондів та у 2,4 рази – середньорічна вартість оборотних. Така тенденція призвела до збільшення фондозабезпеченості у 2,5 рази і зниження фондівіддачі на 34,3%. Фондомісткість валової продукції збільшилась на 52,2%. В зв'язку із зростанням кількості працівників на 22% спостерігається зріст фондоозброєності праці у 2 рази.

3. Підприємство мало абсолютну фінансову стійкість протягом 2015-2017 рр., в 2018 р. та 2019 р. – нормальний рівень. Зниження типу фінансової стійкості пов'язане з нестачею власного оборотного капіталу для формування запасів. За період 2015-2019 рр. спостерігається зниження коефіцієнта маневреності власного капіталу на 16,5%. Даний коефіцієнт був в межах нормативу ($\geq 0,5$) в 2015-2017 рр., тоді в наступному 2018 р. та 2019 р. має тенденцію до зниження. Тобто здатність підприємства за рахунок власних джерел фінансування покрити свої зобов'язання погіршилася, що позначилася і на фінансовій стійкості підприємства.

4. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу збільшився на 53,9%. Даний показник був в межах нормативу ($< 0,5$) за період 2015-2019 рр. Коефіцієнт фінансового ризику збільшився на 73,3%. За даними 2019 р. на 1 грн. власного капіталу підприємство залучало 36 коп. позикового, тоді як у 2015 р. – 21 коп. Даний показник знаходиться в межах норми.

5. Коефіцієнт фінансової стабільності знизився на 42,3% або 2,035 пункти, як і коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, зменшення якого становило 33,9%. Значення коефіцієнт фінансової стабільності, як обернений до коефіцієнту фінансового ризику, показує, що 2019 р. власний капітал перевищував позиковий у 2,8 рази.

6. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів за 2015-2019 рр. знизився на 33,9% і вказує на зменшення залежності від довгострокових позик. Частка довгострокових зобов'язань і забезпечень зменшилась на 63,2%, тоді як поточних зобов'язань і забезпечень зросла на 72,7%. Така тенденція в цілому свідчить про позитивну оцінку фінансової стійкості АВ ТОВ «Агроцентр К».

7. За період 2015-2019 рр. коефіцієнт абсолютної ліквідності зменшився на 6%, що означає, що рівень покриття поточних зобов'язань і забезпечень високоліквідними оборотними активами в 2015 р. становив 1,7 %, а в 2019 р. – 0,1%. Даний коефіцієнт не задовольняє з нормативним значенням ($\geq 0,2$, або $\geq 20\%$) свідчить про недостатню грошову платоспроможність підприємства.

8. Значення коефіцієнта швидкої ліквідності зменшилося на 61% (2,254), а коефіцієнта загальної ліквідності – на 64% (5,053). Дані показники значно перевищують нормативні значення ($\geq 0,7$ і $\geq 1,0$), що вказує на високий рівень розрахункової та майнової платоспроможності підприємства.

9. За період 2015-2019 рр. оборотність дебіторської заборгованості знизилась 37,85% (з 5,6 оборотів до 3,5), середній термін погашення у 2019 р. становив 104,7 днів. Оборотність запасів зменшилась на 13,22% з середнім оборотом 148,2 дні за даними 2019. Така тенденція призвела до зростання тривалості операційного циклу за весь період на 30,58% (з 193,7 до 252,9 днів).

10. Оборотність кредиторської заборгованості зменшилась на 61,89% із середнім терміном її погашення за даними 2019 р. 41,1 день і порівняно з 2015 р. збільшилось майже в 3 рази. Це призвело до збільшення тривалості фінансового циклу на 18,99%.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К»

3.1. Оптимізація структури фінансових ресурсів підприємства, як напрям підвищення ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства

Для ефективного функціонування підприємству не достатньо лише мати на балансі фінансові ресурси. Вони мають бути правильно сформовані та використовуватись відповідно до виду діяльності, яким займається суб'єкт господарювання. Тобто кошти повинні залучатися на строк довший ніж строк їх корисного використання.

Для того, щоб визначити найкраще співвідношення джерел залучення капіталу необхідно перш за все визначити на які цілі (довго- чи короткострокові) він використовуватиметься або до яких статей активу буде приєднуватись до того як принесе прибуток. Після цього залишається ще одна проблема – які кошти для цього краще використати: власні чи позикові. Проте, якщо у підприємства відсутні власні вільні кошти, постає питання, чи доцільно залучати додаткові кошти на платній основі і якщо так, то в якому обсязі.

«Оптимізація структури капіталу – це важливий етап стратегічного управління фінансовими потенціалом, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою у кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства» [32].

Метою управління структурою капіталу є мінімізація витрат на залучення довгострокових джерел фінансування та забезпечення власникам капіталу максимальної ринкової оцінки вкладених ними коштів.

Точну оптимальну структуру капіталу кількісно визначити неможливо. Однак керівництво АВ ТОВ «Агроцентр К» може знайти приблизне її значення, розраховане на підставі факторів впливу та власного практичного

досвіду, яке максимально наближає планову структуру до оптимального значення.

Процес оптимізації структури капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К» необхідно проводити в наступній послідовності (рис. 3.1).

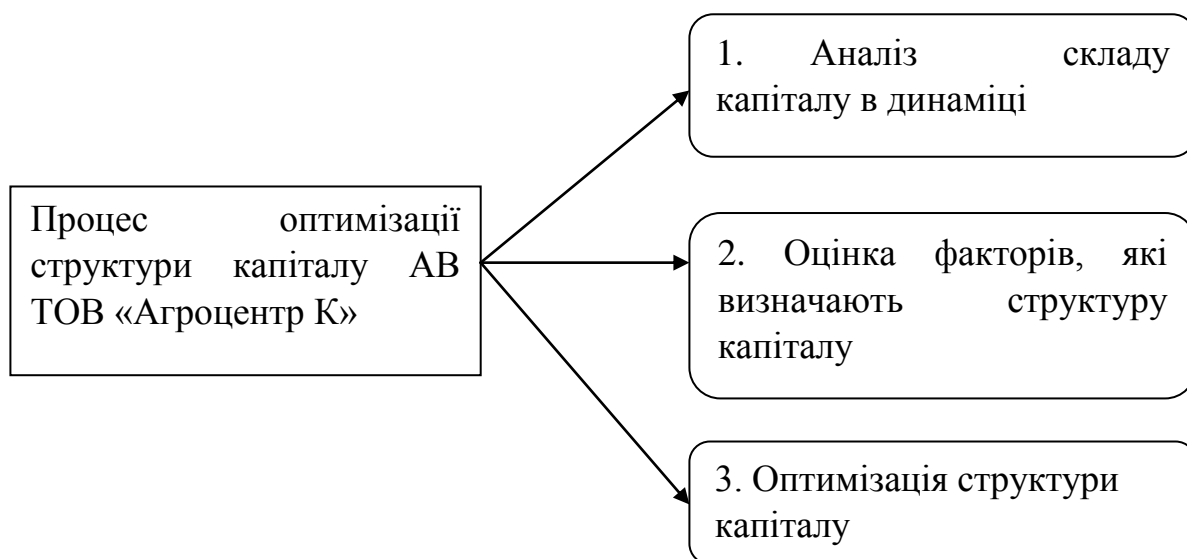

Рис.3.1. Процес оптимізації структури капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К»

1. Аналіз складу капіталу в динаміці (визначити показники ефективного використання складових капіталу та їх використання – коефіцієнт фінансової незалежності; заборгованості, співвідношення між довго-і короткостроковими зобов'язаннями; оборотність і рентабельність активів і власного капіталу).

2. Оцінка основних факторів, які визначають структуру капіталу:

- умови оподаткування прибутку підприємств та доходів від володіння цінними паперами у фізичних та юридичних осіб;
- структуру активів фірми (рівень їх ліквідності);
- рівень інформаційної асиметрії;
- стан фінансових ринків у країні та за її межами;
- оцінку менеджерами ризику залучення боргового капіталу; агентські відносини на підприємстві;
- рівень операційного левериджу, який визначає нестабільність в отриманні очікуваних прибутків).

3. Оптимізація структури капіталу за критерієм дохідності власного капіталу.

Ураховуючи ці етапи, підприємство визначає на плановий прогнозний період найбільш прийнятну для себе структуру капіталу [50].

Необхідність раціоналізації структури фінансових ресурсів, спрямованих на формування капіталу підприємства, зумовлена низкою причин:

- співвідношення «власний капітал – залучені ресурси» по-різному впливає на доходність підприємств, тому перед підприємством стоїть дилема – залучати кошти та сплачувати за них проценти, чи нарощувати обсяг власного капіталу;

- структура фінансових ресурсів впливає на формування політики щодо розширеного відтворення виробничих фондів як підприємства;

- в умовах посилення конкуренції вагомим значення набувають показники, що характеризують фінансову стійкість та платоспроможність суб'єктів господарювання, які характеризують ступінь покриття та захищеності різноманітної заборгованості підприємства;

- основними показниками формування ефективної структури капіталу є частка власних і залучених коштів у фінансових ресурсах.

В Україні більшість підприємств нехтують науковими підходами до оптимізації структури капіталу, що є помилкою, оскільки від співвідношення між власним і позиковим капіталом залежить результат діяльності підприємства та його стан у майбутньому. Тому підприємству потрібно чітко визначити, за рахунок яких фінансових ресурсів буде сформовано його капітал [4].

Оптимальну структуру капіталу, тобто співвідношення між позиковими коштами і власним капіталом, можна визначити, користуючись ефектом фінансового важеля (левериджу) (табл. 3.1).

З даних табл. 3.1 можна зробити висновок, що в структурі капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К» в аналізованому періоді відбувається збільшення частки позикового капіталу порівнянно з власним, а саме в 2015 році в позиковий капітал складав 17,2% в загальному обсягу капіталу підприємства, в 2016 р. – 19,31%, в 2017 р. – 24,46%, в 2018 році – 26,63%, в 2019 р. -26,47%.

Таблиця 3.1

Ефект фінансового левериджу для АВ ТОВ «Агроцентр К»
2015-2015 роки

Показники	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	197032	226256	247782	325202	351504
Обсяг позикового капіталу, тис. грн.	40936	54151	80240	118016	126527
Загальний обсяг капіталу, тис. грн.	23768	280407	328022	443218	478031
Структура капіталу					
Власний капітал, %	82,80	80,69	75,54	73,37	73,53
Позичений капітал, %	17,20	19,31	24,46	26,63	26,47
Коефіцієнт фінансового важеля	24,55	28,40	28,90	35,20	36,70
Коефіцієнт рентабельності активів	2,08	2,39	3,24	3,63	3,60
Ставка банківського відсотка, %	24,00	24,00	26,00	28,00	28,00
Ставка банківського відсотка з врахуванням ризику, %	34,00	34,00	35,00	36,00	39,00
Ставка податку на прибуток	18	18	18	18	18

Також відбувається і зростання ставки за кредит на 4%. Протягом 2015-2019 років податковий щит залишився без змін, оскільки ставка податку на прибуток підприємств не змінювалась та складав 18%. Однак економічна рентабельність капіталу, порівняно з нині діючою ставкою кредиту є надто низькою та коефіцієнт фінансової рентабельності, а отже і ефект фінансового левериджу мають від'ємні значення.

Для вибору оптимальної структури капіталу для АВ ТОВ «Агроцентр К» на 2020 рік за обсяг власного капіталу взято статутний капітал, а за коефіцієнт рентабельності активів – розрахункове значення попереднього періоду – 5,39% (табл. 3.2).

Згідно даних таблиці можна стверджувати, що підприємству недоцільно залучати позикові кошти взагалі. Така ситуація викликана порівняно низькою економічною рентабельністю активів та несприятливою ситуацією на ринку позикових коштів.

Таблиця 3.2

Прогноз ефекту фінансового левириджу для АВ ТОВ «Агроцентр К» на 2020 р.

Показники	Варіанти розрахунку				
	1	2	3	4	5
Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	351504	351504	351504	351504	351504
Можливий обсяг позикового капіталу, тис. грн.	0	150000	260000	290000	310000
Загальний обсяг капіталу, тис. грн.	351504	501504	611504	641504	661504
Структура капіталу:					
Власний капітал, %	100	70,1	57,5	54,8	53,1
Позичений капітал, %	-	29,9	42,5	45,2	46,9
Коефіцієнт фінансового важеля	-	0,18	0,22	0,20	1,24
Коефіцієнт рентабельності активів	1,35	1,21	1,18	1,15	1,13
Ставка банківського відсотка, %	30	30	30	30	30
Ставка банківського процента з врахуванням ризику, %	34	35	35,50	36,00	36,50
Обсяг прибутку без врахування процентів за кредит, тис. грн.	85,2	90,5	95,8	98,1	95,0
Сума сплачених процентів за кредит, тис. грн.	-	45,0	78,0	87,0	93,0
Обсяг прибутку з врахуванням процентів за кредит, тис. грн.	85,5	45,5	17,8	11,1	2,00
Ставка податку на прибуток, %	18	18	18	18	0,18
Сума податку на прибуток, тис. грн.	15,4	8,19	3,06	1,9	0,36
Обсяг чистого прибутку, тис. грн.	70,1	37,31	14,7	9,9	1,64
Коефіцієнт фінансової Рентабельності	0,08	0,07	0,02	0,01	0,01
Ефект фінансового левириджу	-	1,041	1,057	1,075	1,003

Ситуація, що склалася на підприємстві відображає якраз не позитив, а негатив ефекту фінансового левириджу, оскільки під час рецесії ефект фінансового важеля набуває від'ємних значень та навпаки зменшує

рентабельність або й власне власні кошти підприємства. Надмірне нарощення позикових коштів призводить до зростання їх вартості та порушення фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

Якщо врахувати, що підприємство має прибуток, то позиковий капітал для нього не є необхідною умовою для функціонування взагалі. При цьому АВ ТОВ «Агроцентр К» балансує на межі прибутковості від використання позикового капіталу та зростання ризику банкрутства через використання виключно останнього. Таким чином нові кредити гарантують виплату старих та отримання прибутків на погашення попередніх збитків. Для підтримання наявного темпу зростання та збільшення його АВ ТОВ «Агроцентр К» необхідно здійснити ряд заходів, спрямованих на оптимізацію структури фінансових ресурсів підприємств.

Перше, збільшувати економічну рентабельність активів за рахунок збільшення прибутків до сплати відсотків та податків. Це дозволить зробити АВ ТОВ «Агроцентр К» менш залежним від стрибків відсоткових ставок за одержуваними кредитами та дозволить акумулювати більшу суму коштів на рахунках, які пізніше можуть бути використані не лише на погашення заборгованості але й на збільшення капіталу підприємства, який в свою чергу можна буде реінвестувати у виробництво.

Друге, АВ ТОВ «Агроцентр К» потребує збільшення власного капіталу, для того, щоб у випадку банкрутства підприємство змогло розрахуватись не тільки зі своїми засновниками, а й зі всіма кредиторами. Наявність власних ресурсів також зменшить потребу в залученні додаткових кредитів та здешевить необхідні, шляхом надання банками більш стабільному підприємству нижчих відсоткових ставок по кредитах. Цей захід дозволить дещо лімінувати безповоротній відтік прибутку АВ ТОВ «Агроцентр К» до кредиторів, які забезпечують його ресурсами. Також наявність власних коштів стимулюватиме АВ ТОВ «Агроцентр К» до розширеного відтворення ресурсів та зростання фінансової стабільності та платоспроможності.

Для подальшого розширення своїх виробничих потужностей та розширення виробництва АВ ТОВ «Агроцентр К» необхідно збільшити

величину власного капіталу. Це може бути зроблено за рахунок нагромадження нерозподіленого прибутку, або за рахунок залучення додаткових фінансових ресурсів від власників. Адже зростання власного капіталу підприємства сприяє зниженню частки позикових коштів і підвищує його кредитоспроможність та фінансову незалежність.

Підприємству слід залучати позикові кошти доти, доки це буде прибутковим (з урахуванням відсоткових виплат) і поки в нього існує така можливість. Прибутковість при цьому визначається як перевищення прибутку до відрахування відсотків і податків над сумою відсоткових платежів. Якщо ця умова виконується, то підприємству вигідно розвиватися за рахунок позикових фінансових ресурсів. В іншому випадку АВ ТОВ «Агроцентр К» зазнаватиме збитків і залучення додаткових позикових коштів знизить вартість підприємства.

Після досягнення того стану, коли підприємство не може віднайти позикових коштів за прийнятною ціною (що свідчить про перевантаженість підприємства боргами порівняно з величиною власного капіталу), воно має збільшувати суму власного капіталу, яка повинна бути такою, щоб збільшити кредитоспроможність підприємства і тим самим повернути вартість пропонувані йому позикових коштів на попередній рівень (рис. 3.2).

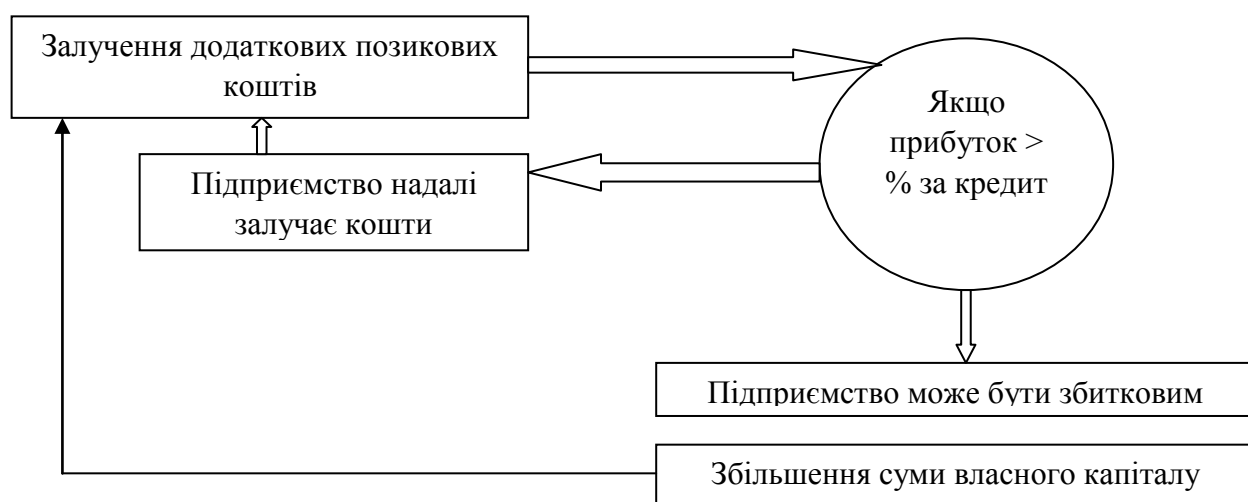

Рис. 3.2. Оптимізація співвідношення власного і позикового капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К»

Наведена схема формування джерел фінансування АВ ТОВ «Агроцентр К», що підприємство переходить до наступного кроку тільки тоді, коли вичерпані всі можливості попереднього. Тобто підприємство не намагається збільшувати свої боргові зобов'язання.

Розглянемо основні методи оптимізації джерел фінансування, а саме:

1. Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності. Даний метод передбачає використання механізму фінансового левериджу, який в свою чергу дозволяє знайти оптимальну структуру капіталу, яка надасть можливість забезпечити максимально можливий рівень фінансової рентабельності.

2. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості. Даний метод оптимізації ґрунтується на визначенні попередньої оцінки вартості власного і позикового капіталу, при різних умовах його залучення, на основі багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу. Вирішення цієї задачі побудовано на знаходженні залежності зміни ціни кожного відповідного джерела ресурсів при зміні фінансової структури підприємства. В свою чергу зростання частки позикових коштів у загальній сумі джерел доповнюється більш швидкими темпами росту ціни власного капіталу, аніж ціни позикового капіталу. Виходячи з того, що ціна позикових коштів може бути дещо нижчою, ніж власних, існує така оптимальна структура капіталу, що мінімізує їхню середньозважену ціну, а відповідно максимізує ціну підприємства.

3. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Цей метод оптимізації структури капіталу тісно пов'язаний з процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових частин активів підприємства. Для застосування цього методу на практиці всі активи підприємства потрібно поділити на відповідні групи:

- необоротні активи;
- постійна частина оборотних активів;
- змінна частина оборотних активів.

У даній ситуації необхідно більше уваги звернути на дві останні групи.

Існує три підходи до фінансування різних груп активів підприємства: ідеальний, агресивний, консервативний і компромісний. Найбільш оптимальним для АВ ТОВ «Агроцентр К» буде компромісний підхід, так як він передбачає формування 100% змінної частини оборотних активів за рахунок короткострокових зобов'язань, а 100% постійної частини - за рахунок власних коштів, що дозволяє визначити конкретні їх значення на майбутній період.

4. Формування показника цільової структури капіталу. Граничні рівні максимально мінімально ризикової та рентабельної структури капіталу дозволяють визначити поле вибору конкретних його значень на плановий період. У процесі застосування даного методу враховуються вищерозглянуті фактори, які характеризують особливості діяльності відповідного підприємства.

Проаналізувавши капітал АВ ТОВ «Агроцентр К» можна зазначити, що оптимальним буде співвідношення між власним та позиковим капіталом 85/15, або таке, що наближається до цього співвідношення. Така структура капіталу дозволить максимізувати ринкову вартість підприємства в майбутньому, але необхідна умова приросту чистої рентабельності власного капіталу: рентабельність активів більше середньої відсоткової ставки за кредит.

3.2. Розрахунок економіко-математичної моделі для прогнозування фінансового потенціалу підприємства

Основним завданням процесу управління фінансовим потенціалом кожного суб'єкта господарювання є оптимізація його фінансових потоків з метою забезпечення позитивного фінансового результату. Таким чином, підприємство повинно сформулювати фінансовий план своєї діяльності, в основу якого покладено результати прогнозних досліджень. Дослідження та аналіз наукових джерел що, присвячені питанням теорії, методології прогнозування, та особливостям управління фінансовим потенціалом підприємства, дозволили

зробити висновок про необхідність адаптації існуючих методик та інструментарію прогнозування соціально-економічних явищ до особливостей предметної сфери прогнозу, якою в даному дослідженні визначено фінансовий потенціал підприємства.

«Процес прогнозування фінансового потенціалу підприємства характеризується формуванням системи фінансових можливостей та вибором найбільш ефективних шляхів їх оптимізації. У межах фінансового прогнозування формується загальна концепція фінансового розвитку та фінансова політика підприємства, яка враховує усі напрями його діяльності. Варто зауважити, що є безліч чинників у прогнозованому періоді, які можуть спричинити невідповідність, і тому фінансове прогнозування не завжди може бути проведено з великою точністю тобто може мати похибку» [39].

Процес прогнозування фінансового потенціалу підприємства можна здійснювати за такими напрямками:

- прогнозування ресурсної бази підприємства (трудові, фінансові, матеріальні);
- прогнозування фінансового стану (оцінка фінансової рівноваги);
- прогнозування фінансової політики [19].

В умовах сучасної економічної ситуації та відносин, що склалися на ринку сільськогосподарських підприємств при аналізі фінансового потенціалу повинен передувати глибокий фінансовий аналіз діяльності підприємства, зокрема аналіз фінансового стану та визначення фінансових можливостей підприємства.

Характеризуючи процес прогнозування фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства, варто зазначити, що першочергово піддаються прогнозуванню обсяги виробництва та реалізації продукції підприємства, а згодом прогнозуються фінансові показники та показники руху коштів.

Прогнозування обсягу виробництва і реалізації продукції є першим етапом та необхідним інструментом у встановленні взаємозв'язку між перспективами розвитку сільськогосподарського підприємства та потребами в

залученні інвестицій і фінансових ресурсів. Виконання стратегічних прогнозів потребує повноцінного фінансування, яке передбачає як мобілізацію внутрішніх фінансових можливостей, так і залучення додаткових зовнішніх ресурсів. Основні стратегічні функціональні складові розвитку сільськогосподарського підприємства, зокрема інноваційна, маркетингова, організаційна, збутова, формуються з урахуванням реальних фінансових можливостей і фінансових перспектив.

Специфіка прогнозування фінансового потенціалу полягає в тому, що сільськогосподарське підприємство відрізняється взаємозалежністю і певним ступенем інертності. Остання характеризує залежність значення будь-якого показника в даний момент від стану цього ж показника за попередній період, але в той же час неприпустимо абстрагування від впливу галузевих факторів та чинників, що є характерними для сільськогосподарських підприємств (сезонність, природно-кліматичні умови, вплив економічних і біологічних законів відтворення, земля - основний засіб виробництва, частина виготовленої підприємством сільськогосподарської продукції у наступному виробничому циклі споживається у якості засобів виробництва).

Отже, прогнозне значення показника фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства включає в себе реалізацію факторної моделі, яка пов'язує результат з фактором, що на нього вплинув. Прогнозування показників фінансового потенціалу можна здійснювати в таких періодах:

- короткострокове прогнозування – 1-4 роки;
- середньострокове прогнозування – 5-10 років;
- довгострокове прогнозування – 11–15 років.

При короткостроковому прогнозуванні на перший план виходить кількісна та якісна оцінка змін показників. Середньострокове і довгострокове прогнозування будується на основі системи прогнозів [39].

Варто зазначити, що діяльність сільськогосподарського підприємства багато в чому залежить від наявності і використання власного потенціалу. Ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість – це показники, які

визначають сукупний фінансовий потенціал підприємства. Дослідження різних методів проведення аналізу дозволяє вибрати найбільш оптимальний спосіб проведення і, на основі отриманих результатів, визначати фінансовий потенціал підприємства, а також спрогнозувати показники на короткострокову, середньострокову або довгострокову перспективу.

Для визначення рівня значущості і залежності показників фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр А» пропонується використовувати метод кореляційного і регресійного аналізу. У процесі аналізу фінансового потенціалу підприємств (Фпп) за даною методикою визначено його взаємозалежність з такими показниками (табл. 3.3):

- коефіцієнт фінансової автономії (Ка),
- коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (Кз),
- коефіцієнт загальної ліквідності (Кл),
- коефіцієнт платоспроможності (Кп),
- коефіцієнт маневреності власного капіталу (Км).

Таблиця 3.3

Фінансові показники діяльності АВ ТОВ «Агроцентр А» за період
2015–2019 рр.

Роки	2 015р.	2 016р.	2 017р.	2 018р.	2 019р.	Відношення 2019 р. до 2015 р.	
						+,-	%
Коефіцієнт фінансової автономії	0,828	0,807	0,755	0,734	0,735	-0,093	88,77
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,555	0,55	0,507	0,488	0,464	-0,091	83,60
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	0,728	0,697	0,61	0,574	0,563	-0,165	77,34
Коефіцієнт загальної ліквідності	7,902	3,557	3,795	3,428	2,849	-5,053	36,05
Коефіцієнт платоспроможності	0,017	0,008	0,007	0,003	0,001	-0,016	5,88

Наступним етапом графічно зобразимо та проаналізуємо динаміку фінансових показників діяльності досліджуваного підприємства за період 2015–2019 рр. (рис. 3.3).

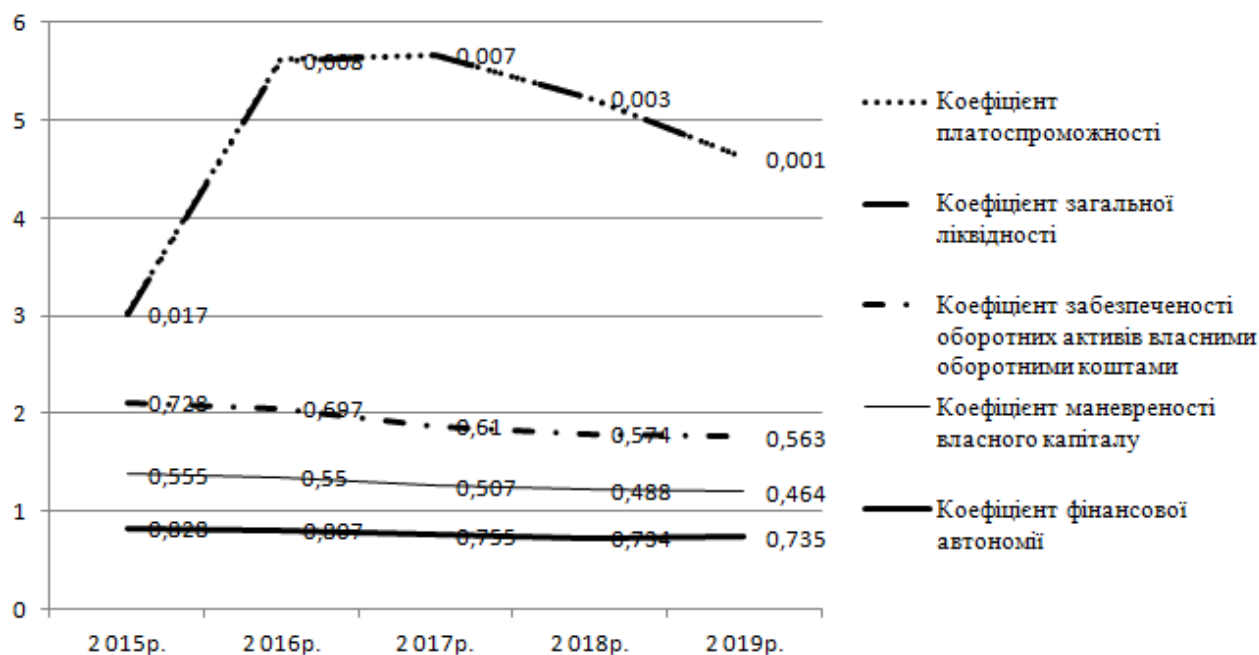

Рис. 3.3. Динаміка основних фінансово-економічних показників діяльності АВ ТОВ «Агроцентр А» за 2015–2019 рр.

Для аналізу показників використаємо середньорічний темп росту та коефіцієнт варіації показника. Середньорічний темп росту (T) розраховують за формулою[60]:

$$\bar{T} = \sqrt[5]{T_1 \cdot T_2 \cdot T_3 \cdot T_4} , \quad (3.1)$$

де T_1, T_2, T_3, T_4 – ланцюгові темпи зростання.

Коефіцієнт варіації застосовується тоді, коли необхідно порівняти мінливість ознак об'єкта. Мінливість вважається слабкою, якщо $v < 10\%$; якщо v від 11–25% - середньою, якщо $v > 25\%$ - значною.

Коефіцієнт варіації:

$$K_{VAR} = \frac{\sigma(x)}{\bar{x}} \cdot 100\%, \quad (3.2)$$

де $\sigma(x)$ – середнє квадратичне відхилення,

x – середнє значення.

Значення середнього темпу зростання та коефіцієнта варіації показників АВ ТОВ «Агроцентр А» подано в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Показники середнього темпу росту та коефіцієнтів варіації фінансово-економічних показників АВ ТОВ «Агроцентр А»

Показники	Фпп	Ка	Кз	Кл	Кп	Км
Т	98,21%	91,29%	104,36%	105,18%	108,11%	107,44%
KVAR	36,24%	7,63%	35,64%	24,35%	23,72%	27,72%

Економіко-математична модель динаміки фінансового потенціалу підприємства має вигляд:

$$y = 0,27583 + 0,2841\ln(t), R = 0,2147, \quad (3.3)$$

де y – фінансовий потенціал,

t – період часу, рік.

Показник фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр А» в цілому має незначну позитивну динаміку, що пояснюється тим, що досліджувані фінансові показники (табл. 3.3) мають різну динаміку, в 2019 р. порівняно з 2014 р., простежується їх зменшення, за період 2015-2019 роки дані показники мають незначне коливання та залишаються на одному рівні.

Таблиця 3.5

Взаємозалежність фінансових показників АВ ТОВ «Агроцентр А»

Показники	Фпп	Ка	Кз	Кл	Кп	Км
Фпп	1	–	–	–	–	–
Ка	0,0214	1	–	–	–	–
Кз	0,0651	0,4521	1	–	–	–
Кл	0,2056	0,3942	0,5436	1	–	–
Кп	0,1123	0,3845	0,5423	0,4823	1	–
Км	0,1842	0,3564	0,5014	0,4753	1	1

Тобто можна говорити, що темп зростання показника Фпп має сповільнений характер (модель описується логарифмічною залежністю).

Дослідження та оцінку взаємозв'язків між досліджуваними показниками проведемо з допомогою матриці кореляційних впливів (табл.3.5).

На основі проведеного дослідження матриці коефіцієнтів кореляції можемо зробити висновок про те, що на величину показника Фпп, згідно з теорією, не має впливу коефіцієнт автономії, а решта вищезгаданих показників мають додатний вплив, тобто збільшення цих показників безпосередньо вплине на збільшення величини показника Фпп.

Для математичного обґрунтування визначення дії перелічених показників на результуючий, проведемо перевірку значущості отриманих коефіцієнтів кореляції.

Згідно з [64], значущість коефіцієнтів кореляції перевіримо за допомогою F-статистики Фішера-Снекедора. Критичне значення цієї статистики для ($k_1=2-1=1$, $k_2=5-1=4$) становить 5,35.

На основі проведених розрахунків можна зробити висновок про те, що тільки для коефіцієнтів кореляції між показниками Фпп і Кз, Кл, Кп і Км маємо значення $F > F_{кр}$.

Отже, можемо стверджувати, що між даними показниками існує взаємозалежність. Збільшення коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами сприяє зростанню показника загальної ліквідності.

Економіко-математична модель залежності фінансового потенціалу від коефіцієнта загальної оборотності активів має вигляд:

$$y = 0,02341 + 0,2554x, R = 0,4036,$$

де y – фінансовий потенціал,

x – показник Кзоа.

Зростання значення коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами на 1 % призводить до збільшення показника Фпп на 0,25%. Відсоток зростання значення показника Фпп хоча і незначний, однак є досить перспективним.

Однак для прийняття інвестиційних рішень необхідно мати і прогностичні значення показників фінансового потенціалу. Тому доцільно використати

рівняння регресії для прогнозування очікуваних значень результатів. При цьому необхідно врахувати, що немає перенесення закономірності зв'язку, яка вимірюється в мінливій сукупності у статиці на динаміку.

Прогнозні значення для АВ ТОВ «Агроцентр А», динаміка показників яких описана регресійною залежністю і є адекватною до експериментальних даних, розраховано за допомогою функції «Предсказ» в EXCEL.

Прогнозні показники фінансового потенціалу досліджуваного підприємства на 2020-2024 роки подано в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Прогнозні показники фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр А» на 2020–2024 рр.

Роки	Прогнозні значення фінансового потенціалу
2020	1,361
2021	1,458
2022	1,473
2023	1,514

Для знаходження прогнозних значень показників фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр А» використали метод ковзної середньої (табл. 3.6). Метод ковзної середньої – один з емпіричних методів для згладжування і прогнозування часових рядів.

Сутність даного методу полягає в тому, що абсолютні значення ряду динаміки змінюються на середнє арифметичне значення в певні інтервали. Вибір інтервалів здійснюється способом ковзання: перші рівні поступово забираються, наступні – включаються. В результаті виходить згладжений динамічний ряд значень, що дозволяє чітко простежити тенденцію змін досліджуваного параметра та здійснити прогноз.

За допомогою змінного середнього можна виявити характер змін значення Y у часі і спрогнозувати даний параметр у майбутньому. Метод діє тоді, коли для значень чітко простежується тенденція в динаміці.

На основі проведеного аналізу фінансових показників досліджуваного підприємства сформована діаграма, яка характеризує динаміку фінансового потенціалу за 2015–2023 рр., яка може бути використана інвесторами для прийняття конкретних інвестиційних рішень (рис.3.4).

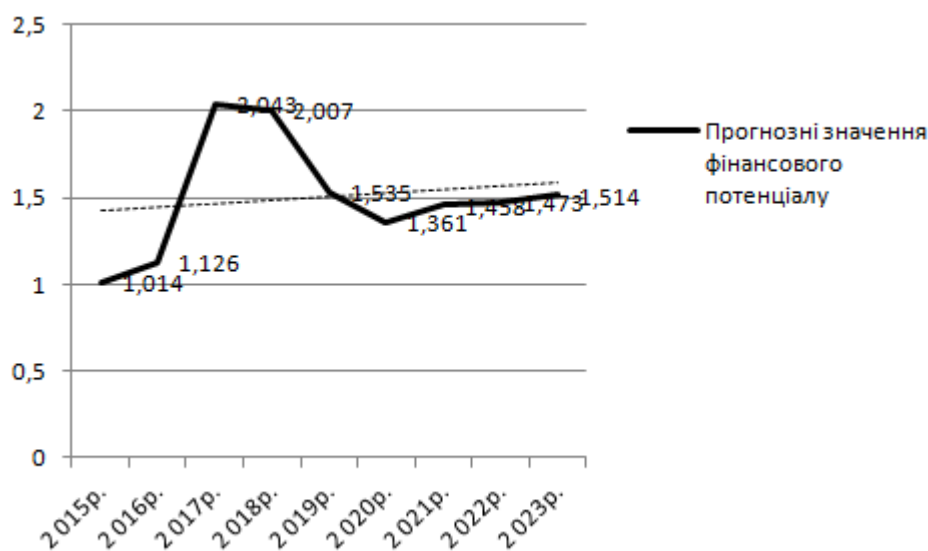

Рис.3.4. Динаміка показників фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр А» за 2015-2023 рр.

Аналізуючи дані таблиці 3.6 та рисунка 3.4, можна зробити висновок про те, що спрогнозований фінансовий потенціал АВ ТОВ «Агроцентр А» має позитивну тенденцію. Однак, варто враховувати, що наведені показники фінансового потенціалу досліджуваного підприємства є прогнозними, і за інших рівних умов ситуація на підприємстві може істотно змінитися, а це може привести як і до падіння, так і до суттєвого підвищення рівня фінансового потенціалу.

3.3. Розробка фінансової стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства

В умовах швидко мінливого економічного середовища перед кожним суб'єктами господарювання і АВ ТОВ «Агроцентр А» зокрема першочергово

постають проблеми ефективного та раціонального використання наявних ресурсів, пошуку резервів для підвищення результативності діяльності, оптимізації структури майна. Відповідно виникає безумовна необхідність у формуванні механізму управління фінансовим потенціалом підприємств, яка є інтегрованою з стратегічним баченням розвитку підприємства на ринку.

Варто наголосити, що управління фінансовим потенціалом підприємства є одним з важливих факторів, що забезпечують його результативність. Від потужності фінансового потенціалу значною мірою залежить безперервність і ефективність відтворювального процесу на підприємстві.

В умовах посилення конкуренції між сільськогосподарськими підприємствами все більшого значення набувають практичні підходи до управління фінансовим потенціалом. Адже, фінансовий потенціал можна охарактеризувати як взаємозв'язки, що виникають на підприємстві з метою досягнення максимального позитивного фінансового результату за умов:

- залучення капіталу в обсязі, який є необхідним для реалізації ефективних інвестиційних проектів;
- наявності обсягу власного капіталу, який є достатнім для реалізації умов ліквідності і фінансової стійкості;
- рентабельності вкладеного капіталу;
- наявності ефективної системи управління фінансами, яка забезпечує прозорість поточного і майбутнього фінансового стану.

Для підвищення фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр А» необхідно застосовувати ефективний інструмент перспективного управління фінансовою діяльністю підприємства, що підпорядковується реалізації цілей загального його розвитку в умовах істотних змін макроекономічних показників, системи державного регулювання ринкових процесів, кон'юнктури фінансового ринку та пов'язаної з цією невизначеністю - фінансової стратегії.

«Фінансова стратегія - один з найважливіших видів функціональних стратегій підприємства, який забезпечує всі основні напрями розвитку його фінансової діяльності і фінансових відносин шляхом формування довгострокових фінансових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їх

досягнення, адекватного коригування напрямків формування та використання фінансових ресурсів при змінах умов зовнішнього середовища». [3]

З урахуванням місця фінансової стратегії у стратегічному наборі сільськогосподарського підприємства виділяють наступні сутнісні її характеристики (рис.3.5).

Рис. 3.5. Сутнісні характеристики фінансової стратегії АВ ТОВ «Агроцентр К»

Механізм формування стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства передбачає ряд відповідних етапів [35]:

1. Аналіз і виділення з загальної стратегії розвитку підприємства пріоритетних напрямків для формування стратегії управління фінансовим потенціалом.

2. Розробка першочергових орієнтирів, в основі яких лежать наступні процедури: аналіз стану внутрішнього середовища підприємства, прогнозування і аналіз фінансово-економічного стану зовнішнього середовища, пошук та виявлення сильних та слабких сторін.

3. Адаптація до умов зовнішнього середовища.

4. Визначення головних напрямків щодо формування, накопичення, розподілу ресурсів.

5. Пошук нових джерел позикових коштів.

6. Формування основних елементів стратегії управління фінансовим потенціалом, а саме: планування та контроль фінансових ресурсів, вибір відповідних фінансових інструментів, аналіз і оцінка фінансових ризиків, організаційно-правове оформлення.

7. Розробка і реалізація стратегії управління фінансовим потенціалом в рамках стратегічних планів.

8. Аналіз та контроль за стратегією управління фінансовим потенціалом.

9. Використання отриманих результатів аналізу для деталізації та конкретизації стратегічних напрямків розвитку підприємства.

Відповідно фінансова стратегія управління фінансовим потенціалом включає питання теорії та практики формування фінансових ресурсів підприємства, їх планування, допомагає вирішувати завдання, що зможуть забезпечити фінансову стійкість підприємства в реальних умовах ведення господарської діяльності.

Процес розробки стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства – це формування сукупності відповідних цілеспрямованих управлінських рішень, які нададуть можливість забезпечити підготовку, оцінку та реалізацію програми ефективного стратегічного фінансового розвитку підприємства.

Процес формування стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства повинен включати наступні складові елементи:

- діагностика фінансового потенціалу підприємства;
- прогнозування фінансового потенціалу підприємства
- стратегічної тактичне планування;
- підбір відповідних ефективних фінансових інструментів, в тому числі і для інвестиційних рішень, що приймаються;
- управління фінансовими ризиками;
- податкове планування;

- організаційно-правове оформлення;
- контроль фінансових потоків.

На рис. 3.6 представлена послідовність розробки стратегії управління фінансовим потенціалом АВ ТОВ «Агроцентр А».

Рис. 3.6. Стратегія управління фінансовим потенціалом АВ ТОВ «Агроцентр А»

В цілому етапи формування фінансової стратегії управління фінансовим потенціалом можна згрупувати у три блоки, (розроблення, реалізація, коригування), які в свою чергу мають конкретизоване та детальне їх наповнення.

Найбільш важливим є етап розроблення фінансової стратегії, оскільки він містить найбільше складників, які вимагають ретельного дослідження та затрат ресурсів і часу. Також від етапу розроблення залежить процес безпосередньої реалізації фінансової стратегії на підприємстві та обсяги внесених коректив у майбутніх періодах.

Можна стверджувати, що управління фінансовим потенціалом підприємства багато в чому залежить від правильності сформованої стратегії управління фінансовим потенціалом. Формування та реалізація стратегії управління фінансовим потенціалом, спрямованої на підтримку конкурентоспроможного фінансового потенціалу підприємства, а відповідно і рентабельності та платоспроможності

Реалізовувати фінансову стратегію на підприємстві потрібно шляхом конкретизування цілей у межах оперативного та тактичного планування. Методи реалізації фінансової стратегії можуть базуватись на гнучкому бюджеті (передбачено визначати витрати на підставі нормативів), відсотку від продажів (визначається рівень прибутку від запланованих обсягів реалізації), беззбитковості, управлінні витратами [78].

Окрім цього, процес реалізації фінансової стратегії повинен бути покладений на відповідних осіб, які нестимуть відповідальність за її результативність. Реалізація фінансової стратегії потребує постійного контролю на оперативному і стратегічному рівні. Контроль фінансової стратегії здійснюється з метою забезпечення прибутковості і ліквідності підприємства у короткостроковому періоді та з метою забезпечення зростання і підтримування позитивного іміджу (або виходу із кризи) у довгостроковому періоді. На рівні оперативного планування здійснюється контроль за бюджетуванням, відбувається пошук слабких місць та встановлюються причини відхилення від планових показників, забезпечується мотивація щодо

прийняття ефективних поточних рішень. У межах стратегічного планування контроль передбачає розроблення альтернативних стратегій на підставі критичного аналізу змін внутрішніх та зовнішніх чинників, аналізування ефективності інноваційно-інвестиційних рішень тощо [78].

На етапі реалізації фінансової стратегії зіставлення мети та результатів проводиться із метою виявлення обсягів та причин відхилень для того, щоб запровадити відповідні коригувальні рішення. Етапи реалізації та коригування фінансової стратегії здійснюються паралельно, оскільки своєчасне виявлення негативних тенденцій у реалізації такої стратегії дає змогу вчасно вносити зміни та запобігти негативним результатам у довготерміновому періоді.

Стратегія підприємства щодо управління фінансовим потенціалом є необхідною умовою та основою для ефективної фінансової діяльності підприємства, а також важливим чинником забезпечення його конкурентоспроможності у перспективі. Дана стратегія буде сприяти уникненню або мінімізації наслідків появи можливих ризиків в процесі підприємницької діяльності і сприяти забезпеченню фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

На нашу думку вагомим напрямком підвищення ефективності управління фінансовим потенціалом є АВ ТОВ «Агроцентр А» є розробка фінансової стратегію управління фінансовим потенціалом підприємства до 2023 року.

Висновки до розділу 3

1. Оптимізація структури капіталу – це важливий етап стратегічного управління фінансовми потенціалом, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою у кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства

2. Оптимізації структури капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К» показав, що в структурі капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К» в аналізованому періоді

відбувається збільшення частки позикового капіталу порівнянно з власним, а саме в 2015 році в позиковий капітал складав 17,2% в загальному обсягу капіталу підприємства, в 2016 р. – 19,31%, в 2017 р. – 24,46%, в 2018 році – 26,63%, в 2019 р. -26,47%.

3. Надмірне нарощення позикових коштів призводить до зростання їх вартості та порушення фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

4. Проаналізувавши капітал АВ ТОВ «Агроцентр К» можна зазначити, що оптимальним буде співвідношення між власним та позиковим капіталом 85/15, або таке, що наближається до цього співвідношення. Така структура капіталу дозволить максимізувати ринкову вартість підприємства на даний момент.

5. Для знаходження прогнозних значень показників фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр А» на 2020-2023 роки використали метод ковзної середньої, який показав, що спрогнозований фінансовий потенціал АВ ТОВ «Агроцентр А» має позитивну тенденцію – з 1,361 в 2020 р. до 1,514 в 2023р.

Однак, варто враховувати, що наведені показники фінансового потенціалу досліджуваного підприємства є прогнозними, і за інших рівних умов ситуація на підприємстві може істотно змінитися, а це може привести як і до падіння, так і до суттєвого підвищення рівня фінансового потенціалу.

6. Для підвищення фінансового потенціалу та розширення своєї діяльності АВ ТОВ «Агроцентр А» необхідно збільшити величину власного капіталу

7. Для підвищення фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр А» необхідно застосовувати ефективний інструмент перспективного управління фінансовою діяльністю підприємства. Таким інструментом є фінансова стратегія управління фінансовим потенціалом, яка буде сприяти уникненню або мінімізації наслідків появи можливих ризиків в процесі підприємницької діяльності і сприяти забезпеченню фінансової стійкості та платоспроможності підприємства та збільшенню ринкової вартості підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами виконаної дипломної роботи можна зробити висновки:

1. Фінансовий потенціал сільськогосподарського підприємства є економічним важелем, що забезпечує механізм трансформації ресурсів підприємства в результаті його господарської діяльності. Дане поняття великою мірою пов'язане з ліквідністю підприємства, платоспроможністю, фінансовою стійкістю, рентабельністю діяльності, потенційними інвестиційними можливостями.

2. «Фінансовий потенціал підприємства являє собою комплексну характеристику системи управління його фінансовою діяльністю, яка виражається у можливостях формування необхідного обсягу фінансових ресурсів із різних джерел, ефективного їх розподілу та використання з метою забезпечення тактичних і стратегічних задач фінансування майбутнього розвитку підприємства з урахуванням фактору ризику». [30]

3. Оцінка фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства може проводитися за такими напрямками: аналіз джерел формування фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта, оцінка ефективності використання фінансових ресурсів, експрес-діагностики рівня фінансового потенціалу підприємства та багатофакторної моделі оцінки фінансового потенціалу.

4. Управління фінансовим потенціалом - це механізм прийняття раціональних господарських рішень, упровадження яких призведе до оптимізації грошових потоків, забезпечить оптимальне співвідношення витрат, збільшення обсягів виробництва, мінімізації ризиків, забезпечення рентабельності діяльності, фінансової рівноваги, ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

5. Управління фінансовим потенціалом являє собою складну систему, яка складається з елементів, які міцно пов'язані між собою та у взаємодії один з одним створюють поштовх до позитивних змін у діяльності підприємства.

6. Механізм управління фінансовим потенціалом поєднує у собі планування, організацію, контроль та моніторинг фінансового потенціалу, включаючи вплив зовнішніх та внутрішніх чинників. Ефективне управління фінансовим потенціалом сільськогосподарського підприємства повинно стимулювати суб'єкта господарювання до оптимізації фінансових ресурсів, досягнення оптимальної структури капіталу, укріплення позицій на ринку та впровадження інноваційних технологій виробництва.

7. За 2015-2019 рр. обсяг товарної продукції АВ ТОВ «Агроцентр К» збільшився на 65%, в тому числі продукція рослинництва – на 64%, а тваринництва – на 65%. У структурі товарної продукції за даними 2019 р. продукція рослинництва складає 65,89 в.п., а тваринництва - 30,13. АВ ТОВ «Агроцентр К» за даними 2015-2019 рр. має слабкий рівень спеціалізації.

8. За 2015-2019 рр. у 2,5 рази зросла середньорічна вартість основних фондів та у 2,4 рази – середньорічна вартість оборотних. Така тенденція призвела до збільшення фондозабезпеченості у 2,5 рази і зниження фондовіддачі на 34,3%. Фондомісткість валової продукції збільшилась на 52,2%. В зв'язку із зростанням кількості працівників на 22% спостерігається зріст фондоозброєності праці у 2 рази.

9. Підприємство мало абсолютну фінансову стійкість протягом 2015-2017 рр., в 2018 р. та 2019 р. – нормальний рівень. Зниження типу фінансової стійкості пов'язане з нестачею власного оборотного капіталу для формування запасів.

10. За період 2015-2019 рр. спостерігається зниження коефіцієнта маневреності власного капіталу на 16,5%. Даний коефіцієнт був в межах нормативу ($\geq 0,5$) в 2015-2017 рр., тоді в наступному 2018 р. та 2019 р. має тенденцію до зниження. Тобто здатність підприємства за рахунок власних джерел фінансування покрити свої зобов'язання погіршилася, що позначилася і на фінансовій стійкості підприємства.

11. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу збільшився на 53,9%. Даний показник був в межах нормативу ($<0,5$) за період 2015-2019 рр.

12. Коефіцієнт фінансового ризику збільшився на 73,3%. За даними 2019 р. на 1 грн. власного капіталу підприємство залучало 36 коп. позикового, тоді як у 2015 р. – 21 коп. Даний показник знаходиться в межах норми.

13. Коефіцієнт фінансової стабільності знизився на 42,3% або 2,035 пункти, як і коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, зменшення якого становило 33,9%. Значення коефіцієнт фінансової стабільності, як обернений до коефіцієнту фінансового ризику, показує, що 2019 р. власний капітал перевищував позиковий у 2,8 рази.

14. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів за 2015-2019 рр. знизився на 33,9% і вказує на зменшення залежності від довгострокових позик.

15. Частка довгострокових зобов'язань і забезпечень зменшилась на 63,2%, тоді як поточних зобов'язань і забезпечень зросла на 72,7%. Така тенденція в цілому свідчить про позитивну оцінку фінансової стійкості АВ ТОВ «Агроцентр К».

16. За період 2015-2019 рр. коефіцієнт абсолютної ліквідності зменшився на 6%, що означає, що рівень покриття поточних зобов'язань і забезпечень високоліквідними оборотними активами в 2015 р. становив 1,7 %, а в 2019 р. – 0,1%. Даний коефіцієнт не задовольняє з нормативним значенням ($\geq 0,2$, або $\geq 20\%$) свідчить про недостатню грошову платоспроможність підприємства.

17. Значення коефіцієнта швидкої ліквідності зменшилося на 61% (2,254), а коефіцієнта загальної ліквідності – на 64% (5,053). Дані показники значно перевищують нормативні значення ($\geq 0,7$ і $\geq 1,0$), що вказує на високий рівень розрахункової та майнової платоспроможності підприємства.

18. За період 2015-2019 рр. оборотність дебіторської заборгованості знизилась 37,85% (з 5,6 оборотів до 3,5), середній термін погашення у 2019 р. становив 104,7 днів. Оборотність запасів зменшилась на 13,22% з середнім оборотом 148,2 дні за даними 2019. Така тенденція призвела до зростання тривалості операційного циклу за весь період на 30,58% (з 193,7 до 252,9 днів).

19. Оборотність кредиторської заборгованості зменшилась на 61,89% із середнім терміном її погашення за даними 2019 р. 41,1 день і порівняно з 2015 р. збільшилось майже в 3 рази. Це призвело до збільшення тривалості фінансового циклу на 18,99%.

20. Оптимізація структури капіталу – це важливий етап стратегічного управління фінансовими потенціалом, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою у кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства

21. Оптимізації структури капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К» показав, що в структурі капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К» в аналізованому періоді відбувається збільшення частки позикового капіталу порівнянно з власним, а саме в 2015 році в позиковий капітал складав 17,2% в загальному обсягу капіталу підприємства, в 2016 р. – 19,31%, в 2017 р. – 24,46%, в 2018 році – 26,63%, в 2019 р. -26,47%.

22. Надмірне нарощення позикових коштів призводить до зростання їх вартості та порушення фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

23. Проаналізувавши капітал АВ ТОВ «Агроцентр К» можна зазначити, що оптимальним буде співвідношення між власним та позиковим капіталом 85/15, або таке, що наближається до цього співвідношення. Така структура капіталу дозволить максимізувати ринкову вартість підприємства на даний момент.

24. Для знаходження прогнозних значень показників фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр А» на 2020-2023 роки використали метод ковзної середньої, який показав, що спрогнозований фінансовий потенціал АВ ТОВ «Агроцентр А» має позитивну тенденцію – з 1,361 в 2020 р. до 1,514 в 2023р. Однак, варто враховувати, що наведені показники фінансового потенціалу досліджуваного підприємства є прогнозними, і за інших рівних умов ситуація на підприємстві може істотно змінитися, а це може привести як і до падіння, так і до суттєвого підвищення рівня фінансового потенціалу.

25. Для підвищення фінансового потенціалу та розширення своєї діяльності АВ ТОВ «Агроцентр А» необхідно збільшити величину власного капіталу

26. Для підвищення фінансового потенціалу АВ ТОВ «Агроцентр А» необхідно застосовувати ефективний інструмент перспективного управління фінансовою діяльністю підприємства. Таким інструментом є фінансова стратегія управління фінансовим потенціалом, яка буде сприяти уникненню або мінімізації наслідків появи можливих ризиків в процесі підприємницької діяльності і сприяти забезпеченню фінансової стійкості та платоспроможності підприємства та збільшенню ринкової вартості підприємства.

Пропозиції по роботі:

1. Дотримуватися оптимальним співвідношення між власним та позиковим капіталом 85/15, або такого, що наближається до цього співвідношення. Така структура капіталу сприятиме рентабельності та платоспроможності підприємства, а також дозволить максимізувати ринкову вартість підприємства.

2. Збільшити величину власного капіталу за рахунок нагромадження нерозподіленого прибутку, або за рахунок залучення додаткових фінансових ресурсів від власників.

3. Використовувати економіко-математичну модель - метод ковзної середньої для прогнозування фінансового потенціалу підприємства, адже від потужності фінансового потенціалу значною мірою залежить безперервність і ефективність відтворювального процесу на підприємстві, а також його інвестиційна привабливість.

4. Впровадити на підприємстві розробку стратегії управління фінансовим потенціалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белінська О.В. Сутність фінансового потенціалу підприємства / О.В.Белінська // Вісник ХНУ. Економічні науки. – 2014. - №4. –С.267-274.
2. Бердинець М.Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 352 с. Бізнес Інформ. 2017. № 10. С. 37–43.
3. Бурова Т.А. Наукові основи контролю в управлінні підприємством / Т.А. Бурова // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. — 2014. — № 6. — Режим доступу: <http://www.economy. nauka.com.ua/ ?op=1&z=3094>
4. Васюренко О.В., Гнип Н.О. Планування фінансового потенціалу підприємства в посткризових умовах. URL : <http://fkd.org.ua/article/view/28938> (дата звернення: 24.12.2020).
5. Вдовенко Л.О. Черненко О.С. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва в аграрній сфері / Л.О. Вдовенко, О.С. Черненко. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 252 с.
6. Вишневська О.М. Формування та оцінювання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств / О.М. Вишневська// Вісник ХНАУ. – 2007. – № 3. – С. 27–32.
7. Газуда М.В., Індус К.П., Лалакулич М.Ю. Детермінанти формування і удосконалення системи управління фінансовим потенціалом України /М. В. Газуда, К. П. Індус, М.Ю. Лалакулич. – Ужгород: Видавництво «ФОП Сабов А.М.», 2017. – С. 220.
8. Галіцин В.К. Системи моніторингу: навчальний посібник / В.К. Галіцин, О.П. Суслов, Н.К. Самченко. — К.: КНЕУ, 2015. — 408 с.
9. Григораш О.В. Управління економічним потенціалом торговельних підприємств. Економіка і організація управління. 2012. № 2 (12). С. 105–112.
10. Громова А.Є. Фінансовий потенціал, як основа формування прибутку підприємства / А.Є. Громова // Економіка та управління підприємствами. 2017. Вип. 5. С. 75–78.

11. Гудзь О.Є. Фінансова політика підприємства: навчальний посібник / О.Є. Гудзь, П.А. Стецюк. — Львів: Ліга-Прес, 2017. — 120 с.
12. Давиденко Н.М. Фінансове забезпечення розвитку корпоративного управління в аграрному секторі економіки України / Н. М. Давиденко. - К. : Компринт, 2013. - 430 с.
13. Дані щодо кількості збиткових підприємств та структури джерел фінансування інноваційної діяльності: аналітичні дані Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
14. Данько Ю. І. Теоретико-методологічне обґрунтування підходів до моделювання рівня конкурентоспроможності аграрних підприємств / Ю. І. Данько // Інноваційна економіка. – 2016. – №5-6(63). – С.76-80.
15. Дем'яненко М.Я. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика): моногр. / М.Я. Дем'яненко, О.Є. Гудзь, П.А. Стецюк. - К.: ННЦ ІАЕ, 2008. - 302 с.
16. Денисюк О. Г. Майновий потенціал підприємства: сутність, відтворення, управління: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / О. Г. Денисюк; Укр.н.-д. ін.-т продуктивності АПК. – К., 2010. – 21 с.
17. Дзюбенко О.М. Аналітичні показники оцінки фінансового потенціалу лісогосподарського підприємства / О. М. Дзюбенко // Ефективна економіка. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5917>
18. Журова Л.И. Финансовый потенциал экономической системы: структура и методика оценки. Современные проблемы науки и образования. 2013. № 2. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=8683>.
19. Зайчук Т. О. Теоретичні аспекти визначення ринкового потенціалу і таргетингу вітчизняними підприємствами / Т. О. Зайчук // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – №1. – С. 96-104.
20. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000 р. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
21. Зеліско І.М. Управління фінансовими ресурсами аграрно-промислових компаній: моногр. / І. М. Зеліско. - К.: Компринт - 2014. - 420 с.

22. Зенченко С.В. Формирование и оценка регионального финансового потенциала устойчивого развития экономики территории: теория и методология: дис.. д-ра экон. наук: 08.00.05; 08.00. 10 / С.В. Зенченко. - Ставрополь, 2009. - 316 с.

23. Канар М.О., Кавтиш О.П. Наукові підходи до визначення структури фінансового потенціалу підприємства. Сучасні проблеми економіки і

24. Кануннікова В.М. Сутність фінансово-економічного моніторингу діяльності підприємства / В.М. Кануннікова, Т.В. Полозова // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник наукових статей). — 2012. — № 37. — С. 194—197.

25. Касьянова Н. В. Потенціал підприємства: формування та використання. 2-ге вид. перероб. та доп. [текст] : підручник / Н. В. Касьянова, Д. В. Солоха, В. В. Морєва, О. В. Беякова, О. Б. Балакай – К. :«Центр учбової літератури», 2013. – 248 с.

26. Кирилов Ю.Є. Розвиток аграрного сектору економіки в умовах глобалізації / Ю.Є. Кирилов // Економіка АПК. 2016. № 5. С. 23–29.

27. Кирилова Л.І., Тодорова Д.Д. Фінансовий потенціал підприємства та його складові. Сталий розвиток економіки. 2012. № 1. С. 288–301.

28. Клименко Т.В. Механизм управления финансовым потенциалом развития региона / Т.В. Клименко // Известия Гомельского госуд. ун-та имени Ф. Скорины. - 2014. - № 5 (86). - С. 143-149.

29. Козлова О.С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства[Електронний ресурс] / О.С. Козлова. – Молодий вчений. – 2017. – № 10. – С. 914-918. Режим доступу:

30. Корнійчук Г.В. Економічний зміст фінансового потенціалу підприємства. Науковий вісник Ужгородського університету. 2016. Вип. 7. Ч. 2. С. 26-29.

31. Корнійчук Г.В. Характеристика фінансового потенціалу підприємства як економічної категорії / Г.В. Корнійчук Г.В. // Економіка АПК. 2016. № 11. С. 44–48.

32. Костирко А. Структуризація проблем аграрних підприємств щодо

формування їх фінансового потенціалу [Електронний ресурс] / А. Костирко. – Режим доступу : <http://dspace.mnau.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/312/1/Костирко-стаття-2.pdf>.

33. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2005. – 352 с.

34. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Діагностика потенціалу підприємства / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник //Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 1. – С. 155-166.

35. Курінна О. В. Теоретичні аспекти управління фінансовим потенціалом підприємств / О. В. Курінна // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Економіка. - 2014. - Вип. 1. - С. 161-171. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_ekon_2014_1_18.

36. Кучер Г.В. Фінансовий потенціал економічного розвитку: теоретичний аспект. Вісник КНТЕУ. 2014. № 4. С. 92-105.

37. Лапуста М.Г. Финансы организаций (предприятий): учеб. / М.Г. Лапуста, Т.Ю. Мазурина, Л.Г. Скамай. - М.: ИНФРА-М, 2008. - 576 с.

38. Левченко Н. М. Фінансовий потенціал підприємства: сутність та підходи до діагностики / Н.М. Левченко // Інвестиції: практика та досвід. - 2012. № 2. С. 114–117.

39. Лупенко Ю.О. Формування перспективної моделі сільського господарства України / Ю.О. Лупенко // Економіка АПК - 2012. - № 11. - С. 10-14.

40. Ляхович Л.А. Фінансовий потенціал підприємства: сутність та управління. Інфраструктура ринку. 2018. Вип. 22. С. 92–98.

41. Марченко В. М. Методичний підхід до оцінювання фінансового потенціалу підприємства / В. М. Марченко, А. І. Бондар. // Сучасні проблеми економіки і підприємництва [Текст]: Збірник наукових праць. – №20. – 2017. – С. 142–149.

42. Марченко В.М., Бондар А.І. Оцінювання фінансового потенціалу підприємства на прикладі ПрАТ «СКФ Україна». Ефективна економіка. 2018. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6364>

43. Маслак О.І. Особливості оцінювання економічного потенціалу підприємства в умовах циклічних коливань / О. І. Маслак, О. О. Безручко // Вісник соціально-економічних досліджень. 2013. – Вип. 1.– С. 121-127.

44. Маслак О.І. Особливості оцінювання фінансового потенціалу промислового підприємства / О.І. Маслак// Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. – 2014. – Випуск 6(77). – С. 124-129

45. Мельник С.І. Фінансовий моніторинг у системі забезпечення економічної безпеки підприємства / С.І. Мельник, Ю.В. Лисий, В.І. Гирович // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2016. — № 1. — С. 71—81.

46. Мозенков О.В. Системи фінансового моніторингу. Методологія проектування: монографія / О.В. Мозенков. — Х.: ІНЖЕК, 2005. — 152 с.

47. Морщенок Т. С. Огляд підходів до визначення економічної сутності поняття «ефективність» / Т. С. Морщенок, О. М. Біляк // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2014. – Вип. 8. – С. 82-89.

48. Нагорнюк О. В. Щодо сутності фінансового потенціалу підприємства/О. В. Нагорнюк // Бізнес Інформ. - 2017. - № 10. - С. 37-43.

49. Нагорнюк О.В. Класифікація видів фінансового потенціалу підприємства/О. В. Нагорнюк // Інтелект ХХІ. - 2018. - № 1. - С. 104-109.

50. Назаренко А.С. Теоретичні підходи до визначення сутності економічної категорії «фінансовий потенціал підприємства» / А.С. Назаренко // Економіка фінанси і право. – 2009. – № 8. – С. 22–29.

51. Нонік В.В. Фінансовий потенціал як економічна категорія. / В. В. Нонік, А. Ю. Полчанов // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 17. - С. 5-9.

52. Пасхавер Б.Й. Агросфера: тенденції і перспективи розвитку / Б.Й. Пасхавер // Економіка АПК. 2015. № 9. С. 5–14. підприємництво. Випуск 18. 2016. С. 206-211.

53. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навч. посібник /В.О. Подольська, О.В. Яріш. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 488с.

54. Потенціал підприємства: формування та використання: [підручник] / [Н.В. Касьянова, Д.В. Солоха, В.В. Морєва, О.В. Бєлякова та ін.]. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 248 с.
55. Пузанкевич О.А. Финансовый потенциал предприятия: его сущностные и формальные характеристики / О.А. Пузанкевич // Вест. Полоцкого госуд. ун-та. Серия D. Экономические и юридические науки. - 2011. - № 5. - С. 45-50.
56. Ребрик Ю.С. Діагностування фінансового потенціалу підприємства на основі застосування оптимізаційної моделі. Вісник Миколаївського національного університету. 2018. Випуск 21. С. 378-385.
57. Руда Р.В. Збалансована система оцінки фінансового потенціалу підприємства / Р.В. Руда// Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013. – № 4. – С. 170 – 17.
58. Саух І.В. Фінансовий потенціал підприємства: принципи та особливості його формування / І. В. Саух // Бізнес Інформ. - 2015. - № 1. - С. 258-262.
59. Ситник Г.В. Фінанси торгівлі : монографія / Г.В. Ситник – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2014. 672 с.
60. Сорока Й. Й. Зарубіжний досвід оцінювання фінансового стану підприємств у сучасних умовах господарювання. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2015. Вип. 2. С. 363–367.
61. Стецюк П. А. Теоретичні та практичні аспекти організації планування фінансового потенціалу підприємств / П. А. Стецюк, Г. В. Корнійчук // Економіка. Менеджмент. Бізнес. - 2017. - № 4. - С. 12-18. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esmebi_2017_4_4
62. Стецюк П. Теоретичні основи оцінки фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / П. Стецюк. – Режим доступу:http://ecrimea.crimea.edu/arhiv/2009/econ_27_2009/stetsyuk.pdf.
63. Стецюк П.А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: моногр. / П.А. Стецюк. - К.: ННЦ ІАЕ, 2009. - 370 с.

64. Стецюк П.А. Формування нової парадигми управління фінансовими ресурсами підприємств / П.А. Стецюк // Економіка АПК. — 2016. — № 6. — С. 77—83.

65. Танклевська Н.С. Стратегічні орієнтири посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств / Н.С. Танклевська, В.О. Мірошніченко // Фінансовий простір. 2017. № 2(26). С. 53–58.

66. Танклевська Н.С. Фінансовий потенціал як категорія управління фінансами підприємства / Н.С. Танклевська // Вісн. Донбаської державної машинобудівної академії. - 2009. - № 2. - С. 257-262.

67. Толпежніков Р.О. Сутність та методика оцінювання фінансового потенціалу підприємства // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – № 2. – Т. 1. – С. 277-282.

68. Толстых Т. Н., Уланова Е. М. Проблемы оценки экономического потенциала предприятия: финансовый потенциал. Вопросы оценки. 2004. №. 4. С. 18–22.

69. Трусова Н.В. Методологія планування фінансового потенціалу підприємств аграрної сфери / Н. В. Трусова // Економіка і фінанси. - 2014. - №8-9. - С. 21-26.

70. Турчак В. В. Методика оцінки фінансового потенціалу підприємства в сучасних умовах господарювання / В. В. Турчак, С. Д. Чижинська // Молодий вчений. – 2014. – №8 (11). – С. 49-52.

71. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. – Полтава : ПДАА, 2016. – 430 с.

72. Тяпкина М.Ф., Ильина Е.А. Подход к управлению финансовым потенциалом предприятия. Вестник НГУЭУ. 2016. № 1. С. 71–77.

73. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: [навч. посібник] / О.С. Федонін, І.М. Репіна, О.Т. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2013. – 316 с.

74. Фомин П.А. Особенности оценки потенциала промышленных предприятий / Фомин П.А., Старовойтов М.К. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.cfin.ru/management/manufact/manufact_potential.shtml

75. Хринюк О.С., Бова В.Л. Сутність фінансового потенціалу підприємства / О.С. Хринюк, В.Л. Бова // Актуальні проблеми економіки та управління. 2017. № 11.

76. Чеботаев А.С. Финансовый потенциал предприятия: понятие, оценка, методы измерения и повышения. Экономика и социум. 2017. Ч. 2. № 1 (32). С. 1853–1857. URL: [http://iupr.ru/domains_data/files/sborniki_jurnal/Zhurnal%20_1\(32\)%202017%202.pdf](http://iupr.ru/domains_data/files/sborniki_jurnal/Zhurnal%20_1(32)%202017%202.pdf).

77. Чобіток В. І. Розробка стратегії управління фінансовим потенціалом підприємств / В. І. Чобіток, О. В. Астапова // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2015. - Вип. 49. - С. 160-165. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2015_49_32.

78. Шабатура Т.С. Методологічне забезпечення реалізації фінансового потенціалу підприємства аграрного. Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; ред.кол.: В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». 2015. Том 19. № 3. С. 101-106.

79. Шубін О.О. Потенціал регіону: вектори формування та використання: [монографія] / О.О. Шубін, М.В. Азарян, Д.В. Солоха, О.В. Белякова. – Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2011. – 658 с.

80. Яцух О. О., Захарова Н. О. Фінансовий стан підприємства та методи його оцінки. Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія «Економіка і управління». 2018. Т. 29. № 3. С. 173–180.

ДОДАТКИ

Додаток А

Систематизація визначень поняття «фінансовий потенціал підприємства» за різними підходами

Науковці	Визначення
1	2
Ресурсний підхід	
К. Льїна	Сукупність можливостей підприємства, які визначаються наявністю і організацією використання фінансових ресурсів
Давиденко Н.	Обсяг власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних та перспективних витрат.
Брегін Н.	Фінансовий потенціал включає окремі складники фінансових ресурсів підприємства, а саме – статутний, додатковий і резервний капітали, цільове фінансування, фонди накопичення, оборотні активи тощо.
Толстих Н.	Забезпеченість фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільність їх розміщення та ефективність використання.
Кунцевич О.	Здатність до оптимізації фінансової системи із залучення та використання фінансових ресурсів.
Результативний підхід	
П. Фомін, Т. Паєнтко	Сукупність фінансових ресурсів, спрямованих на реалізацію і нарощування економічного потенціалу з метою максимізації його прибутку
Бикова Г.	Фінансовий потенціал – сукупність фінансових ресурсів, що беруть участь у виробничогосподарській діяльності; він характеризується можливістю їх залучення для фінансування майбутньої діяльності і певних стратегічних напрямів розвитку підприємства.
Стецюк П.	Фінансовий потенціал – сукупність фінансових ресурсів, з приводу яких на підприємстві виникають відповідні організаційно-економічні відносини, які в кінцевому рахунку спрямовані на забезпечення його високоефективного та прибуткового функціонування.

Продовження додатку А

1	2
Паєнтко Т.	Фінансовий потенціал – це сукупність фінансових ресурсів, спрямованих на реалізацію і нарощування економічного потенціалу з метою максимізації прибутку
Порівняльний підхід	
Г.В. Кучер [Фінансовий потенціал підприємства визначається переважно процесом фінансового управління, яке здатне організувати постійний розвиток підприємства на основі використання інструментів фінансового управління, якісного обліку тощо
Функціональний підхід	
А.С. Назаренко	Це фінансові можливості підприємства, які формуються за наявності різного роду ресурсів під впливом зовнішнього оточення та внутрішньої структури підприємства та можуть бути реалізовані за допомогою діяльності персоналу та системи управління
Ю. Ребрик, М. Павлюченко	Підхід, який під час визначення фінансового потенціалу базується на поєднанні таких компонентів, як фінансові ресурси підприємства, їх можливості приносити економічні вигоди, необхідність ефективної системи управління ними та забезпечення процесів їх відтворення
С. Онишко, В. Нонік	Фінансовий потенціал відображає не лише наявні фінансові ресурси, а й їхні резерви, котрі можуть бути використані за певних умов
Вартісний підхід	
А.Г. Кайгородов, А.А.Хомякова, М. Канар, О. Кавтиш	Максимально можлива вартість всіх ресурсів підприємства, за умови їх функціонування в рамках певної організаційної структури
В.О. Кунцевич	Здатність до оптимізації фінансової системи із залученням та використанням фінансових ресурсів

Динаміка складу і структури товарної продукції АВ ТОВ «АГРОЦЕНТР К»

Показник	2 015р.		2 016р.		2 017р.		2 018р.		2 019р.		Відхилення 2019 р. Від 2015 р., +/-	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
Зернові і зернобобові – всього	26549,10	13,00	26294,80	14,83	41045,44	15,39	63954,62	17,57	64229,54	19,04	37680,44	6,04
з них пшениця озима	25908,60	12,68	22080,30	12,45	33337,75	12,50	52998,25	14,56	47160,13	13,98	21251,53	1,30
гречка	624,90	0,31		0,00	0,00		0,00		0,00		-624,90	-0,31
Кукурудза на зерно	11,50	0,01	4214,50	2,38	7707,69	2,89	10956,37	3,01	17069,40	5,06	17057,90	5,05
Соняшник	101322,30	49,60	62575,80	35,28	77903,65	29,21	128273,25	35,24	132237,28	39,20	30914,98	10,40
Ріпак озимий	78,75	0,04	10635,50	6,00	20162,67	7,56	30539,52	8,39	25772,78	7,64	25694,03	7,60
Інша продукція рослинництва	6,50	0,003	1,10	0,001	10,67	0,004	7,28	0,002	16,87	0,005	10,37	0,00
Продукція рослинництва – всього	135752,90	66,46	99507,20	56,11	139111,76	52,16	222767,39	61,20	222273,33	65,89	86520,43	-0,57
Свині	49435,80	24,20	62215,60	35,08	84064,47	31,52	104067,31	28,59	87708,40	26,00	38272,60	1,80
Вівці	24,30	0,01	89,40	0,05	15495,39	5,81	13285,96	3,65	4823,96	1,43	4799,66	1,42
Птиця	585,10	0,29	1197,10	0,67	2747,03	1,03	5168,79	1,42	2530,05	0,75	1944,95	0,46
Інша продукція тваринництва	11618,00	5,69	8297,90	4,68	17789,02	6,67	7352,78	2,02	6578,13	1,95	-5039,87	-3,74
Продукція тваринництва – всього	61663,20	30,19	71800,00	40,48	120095,91	45,03	129874,84	35,68	101640,54	30,13	39977,34	-0,06
Послуги в рослинництві і тваринництві	6861,50	3,36	6045,90	3,41	7494,33	2,81	11356,77	3,12	13426,13	3,98	6564,63	0,62
Продукція сільського господарства	204277,60	100,00	177353,10	100,00	266702,00	100,00	363999,00	100,00	337340,00	100,00	133062,40	0,00

ДОДАТОК В

Таблиця 1

Методика розрахунку узагальнюючих показників фінансової стійкості підприємства

Показник	Алгоритм розрахунку за балансом
Наявність власного оборотного капіталу для формування запасів	$H_1 = \text{ряд 1495} - \text{ряд 1095}$
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів	$H_2 = H_1 + \text{ряд 1595} + \text{ряд 1665}$
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів	$H_3 = H_2 + 1600$
Запаси і поточні біологічні активи	$H_4 = \text{ряд 1100} + \text{ряд 1110}$
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	$E_1 = H_1 - H_4$
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових кредитів банків для формування запасів	$E_2 = H_2 - H_4$
Надлишок (+), нестача (-) загальної величини джерел формування запасів	$E_3 = H_3 - H_4$
Запас стійкості фінансового стану, днів	$ZC = E_3 * 360 / B$, де B – ряд 2000 форми 2
Надлишок (+), нестача (-) джерел фінансування на 1 грн. запасів, грн	$D^1 = E_3 / H_4$
Тип фінансової стійкості	

ДОДАТОК Д

Таблиця 1

Динаміка показників ділової активності підприємства

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Виручка від реалізації	214158	187215	276702	373999	347340	162,19
Середній розмір капіталу	205156	259187,5	164011	221609	239015,5	116,50
Середній розмір власного капіталу	156692,5	211644	237019	286492	338353	215,93
Середній розмір власного оборотного капіталу	78895	129872,5	125031	142181	160879	203,92
Середній розмір дебіторської заборгованості	38188	58176,5	77412	95400	99657,5	260,97
Середній розмір запасів	75455	104922,5	93808,5	116007	141023,5	186,90
Середній розмір кредиторської заборгованості	9181,5	17728	21561,5	25471	39075,5	425,59
Чистий прибуток	80721	29667	21551	86119	40886	50,65
Власний капітал	197032	226256	247782	325202	351504	178,40
Коефіцієнт оборотності капіталу (трансформації)	1,04	0,72	1,69	1,69	1,45	139,21
Оборотність дебіторської заборгованості						
Днів	65,1	113,4	102,1	93,1	104,7	160,90
Оборотів	5,6	3,2	3,6	3,9	3,5	62,15
Оборотність запасів						
Днів	128,6	204,6	123,7	113,2	148,2	115,23
Оборотів	2,8	1,8	2,9	3,2	2,5	86,78
Тривалість операційного циклу, дні	193,7	318,0	225,9	206,3	252,9	130,58
Оборотність кредиторської заборгованості						
Днів	15,6	34,6	28,4	24,9	41,1	262,40
Оборотів	23,3	10,6	12,8	14,7	8,9	38,11
Оборотність власного капіталу						
Днів	267,1	412,6	312,7	279,6	355,6	133,14
Оборотів	1,37	0,88	1,17	1,31	1,03	75,11
Тривалість фінансового циклу, дні.	178,0	283,4	197,4	181,5	211,9	118,99
Період окупності власного капіталу	1,9	7,1	11,0	3,3	8,3	426,32

